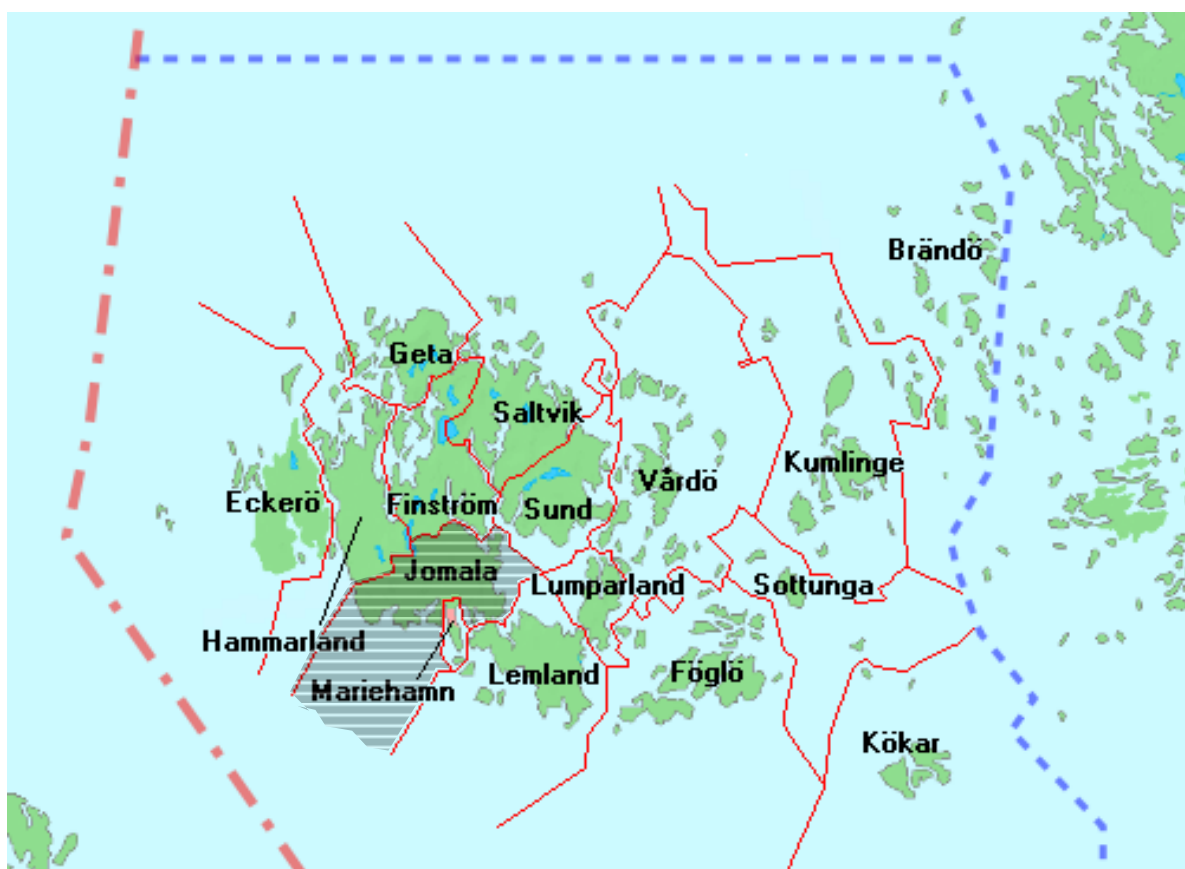

JOMALA KOMMUN

KOMMUNÖVERSIKT Beskrivning

Avser kartan som är daterad den 27 februari 2015, reviderad enligt kommunfullmäktiges beslut den 14 april 2015, § 29.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING

- 1.1. Bakgrund och syfte med kommunöversikten**
- 1.2. Kommunöversiktens rättsverkan**
- 1.3. Kommunöversiktens utformning**
- 1.4. Översiktsarbetet**
- 1.5. Beskrivning av området**

2. BESKRIVNING AV DELOMRÅDEN

2.1. PLANOMRÅDE

2.1.1. GENERALPLANER

- 2.1.1.1. Område med antagen generalplan
- 2.1.1.2. Område där beslut om delgeneralplanering har fattats

2.1.2. DETALJPLANER

- 2.1.2.1. Område med antagen detaljplan
- 2.1.2.2. Område där beslut om detaljplanering har fattats

2.2. OMRÅDE FÖR ENERGIFÖRSÖRJNING

2.2.1. OMRÅDE FÖR ENERGIPRODUKTION

2.2.2. VINDKRAFTSOMRÅDE

2.3. OMRÅDE FÖR SAMHÄLLSTEKNISK FÖRSÖRJNING

2.3.1. OMRÅDE FÖR SAMHÄLLSTEKNISK FÖRSÖRJNING (ES)

2.4. SKYDDSSOMRÅDE

2.4.1. INRÄTTADE NATURRESERVAT

2.4.2. FREDADE NATURMINNEN

2.4.3. NATURSKYDDSSOMRÅDE

2.4.4. NATURA 2000

2.4.5. SKYDDSVÄRDA BIOTOPER

2.4.6. FASTA FORNLÄMNINGAR

2.4.7. BYGGNADSMINNE

2.4.8. VATTENSKYDDSSOMRÅDE

- 2.4.8.1. Tillrinningsområde för vattentäkt

2.4.9. SÄRSKILDA SKYDD OCH BEVARANDE OMRÅDEN

2.5. TRAFIKOMRÅDE

2.5.1. Huvudväg (T)

2.5.2. Fartygsled

2.5.3. Småbåtsled

2.5.4. Vandringsled

2.6. OMRÅDEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER I BYGGNADSORDNINGEN

2.7. OMRÅDEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER I PLAN- OCH BYGGFÖRORDNINGEN

2.8. KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA MILJÖER

2.8.1. Skyddsvärd vägmiljö

2.9. SPECIALOMRÅDE

2.10. KOMMUNALTEKNIK

2.10.1. Avloppsledning

2.10.2. Vattenledning

2.10.3. Elledning

3. SLUTSATSER

1. INLEDNING

1.1. Bakgrund och syfte med kommunöversikten

Enligt kommunstyrelsens beslut, *planlägningsprogram 2010* (22.3.2010, 103 §), är kommunöversikten högt i prioritetsordningen.

Kommunstyrelsen beslöt 28.2.2011, § 48, att översiktsplanen ska behandlas av en politiskt tillsatt referensgrupp där huvudmålsättningen ska vara den framtida långsiktiga utvecklingen av kommunen.

Kommunstyrelsen beslöt 14.4.2014, 95 §, att föreslå fullmäktige att ett utskott tillsätts och en ordförande väljs för beredningen av uppgörande av en kommunöversikt.

Kommunfullmäktige beslöt 17.6.2014, § 42, att tillsätta ett utskott för beredning och uppgörande av en kommunöversikt.

Kommunstyrelsen beslöt 23.3.2015, § 45 att godkänna utskottets förslag till kommunöversikt.

Plan- och bygglagen (102/2008) förutsätter att alla kommuner har en heltäckande kommunöversikt. I kommunöversikten ska anges områden i behov av planläggning, vilket tidigare motsvarade områden med oplanerad tätbebyggelse och områden där tätbebyggelse är att vänta.

Kommunöversikten ska enligt Plan- och bygglagen informera kommunens och landskapets innevånare om hur kommunfullmäktige planerar den långsiktiga utvecklingen av kommunen.

1.2. Kommunöversiktens rättsverkan

I enlighet med Plan- och bygglagen för landskapet Åland (ÅFS 02/2008) ska kommunöversikten ange riktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön samt ge vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden och om hur bebyggelsen ska användas, förändras och bevaras.

Kommunöversiktens ändamål, enligt Plan- och bygglagens 15 §: till vägledning för beslut i plan- och byggfrågor ska varje kommun utarbeta en heltäckande kommunöversikt.

1.3. Kommunöversiktens utformning

Kommunöversikten består av en kartdel och en textdel.

1.4. Översiktsarbetet

De uppgifter som lämnats från landskapsregeringen (januari 2011) och information om övriga områden som upptas i Plan- och bygglagen gällande kommunöversiktens innehåll har sammanställts. För områden med en delgeneralplan visas inte övriga objekt som enligt Plan- och bygglagen ska redovisas, förutom områden med detaljplan. För områden med detaljplan har inte heller redovisats andra objekt som enligt Plan- och bygglagen ska ingå i kommunöversikten eftersom de ingår i detaljplanen. Delgeneral- och detaljplaner är redovisade enligt deras status 31.12.2014.

1.5. Beskrivning av området

Kommunöversikten omfattar hela Jomala Kommun.

2. BESKRIVNING AV DELOMRÅDEN

2.1. PLANOMRÅDE

2.1.1. GENERALPLANER

2.1.1.1. Område med antagen generalplan

GP 1 Delgeneralplan för Jomala centrum

Delgeneralplan för Ingby, Prestgården, Dalkarby och Jettböle byar samt för en del av Sviby, Hindersböle och Möckelby. Godkänd av kommunfullmäktige 18.10.1988. Del av delgeneralplanen är fastställd 21.12.1989 av landskapsregeringen.

Område, **GP 1 och GP 1a**, där beslut om uppdatering av delgeneralplan och delgeneralplanering har fattats:

- Kommunstyrelsen beslöt 29.11.2010, 360 §, att godkänna målsättningarna för en uppdatering av delgeneralplanen för centralområdet. Samråd hölls under våren 2014. Kommunstyrelsen beslöt 27.10.2014, 260 §, att framlägga förslaget till allmänt påseende under 30 dagar, 7 november – 8 december 2014.
Planområdet är utvidgat med del av Möckelby by, **GP1a**, väster om tidigare avgränsning för GP 1.

Antagna detaljplaner och detaljplaneändringar inom **GP 1**:

- *Detaljplan omfattande en del av Prestgården och Ingby byar.* Fastställd 22.1.1970.
- *Detaljplan omfattande en del av Prestgården.* Fastställd 29.6.1971.
- *Södra Ingby. Detaljplan omfattande del av Ingby by.* Planen är fastställd 28.03.1974.
- *Detaljplaneändring i kvarter 42231, Prestgården by.* Fastställd 22.05.1974.
- *Detaljplaneändring i kvarter 42234, Prestgården by.* Fastställd 19.09.1974.
- *Detaljplaneändring i kvarter 42227 i Prestgården by.* Fastställd 19.04.1977.
- *Detaljplaneändring i kvarter 42229 och 42230, Prestgården by.* Fastställd 28.02.1979.
- *Detaljplaneändring av vägområdet mellan kvarter 42232 och 42233 i Prestgården by.* Fastställd 23.10.1979.
- *Detaljplaneändring i kvarter 42226 i Prestgården by.* Fastställd 23.04.1980.
- *Detaljplaneändring för 4221 och 4222 kvarteret jämte angränsande parkområde i Prestgården by.* Planen är fastställd 27.07.1981.
- *Detaljplaneändring för fastighet Stenbacka 1:5 och Sandbacka 1:6 i Ingby by samt fastighet Åsgården 8:1, Tolvan 11:3, Jordbävningen 11:4 i Prestgården by.* Fastställd 20.05.1983.
- *Detaljplaneändring för Sandbacka 1:6 i Ingby by samt fastighet Tolvan 11:3 och Jordbävningen 11:4 i Prestgården by.* Planen är fastställd 18.09.1984.
- *Detaljplaneändring för kvarter 42221 i Prestgården by.* Fastställd 27.09.1985.
- *Södra Ingby. Detaljplaneändring för kvarter del av kvarter 4132, Ingby by.* Fastställd 25.02.1987.
- *Detaljplaneändring berör kvarter 4223-4224 och en del av kvarter 4225 samt till dem anslutande väg-, trafik-, park- och lantbruksområde, Prestgården by.* Fastställd 29.10.1987.
- *Detaljplaneändring i kvarter 42223 och parkområde. Genom detaljplaneändringen bildas kvarter 42223 och 42225 samt väg- och parkområden, Prestgården by.* Fastställd 25.10.1988.
- *”Södra Ingby”. Detaljplaneändring för kvarter 4135 och 4136 i Ingby by.* Fastställd 05.11.90.
- *Detaljplan för kvarteren 4136, 41311–41314 samt områden för park, idrott, väg och trafik, Ingby by.* Planen är antagen 19.03.1991 och har vunnit laga kraft 26.04.1991.

- *Detaljplan och ändring av detaljplan för en del av Ingby by. Kvarter 4131, 4138 och 4139 samt väg- och lekplanområde. Ändringen berör kvarter 4131 samt vägområde. Antagen av kommunfullmäktige 22.10.1991 och beslutet har vunnit laga kraft 29.11.1991.*
- *”Dalkarby industriområde”. Detaljplan för del av Dalkarby och Hindersböle byar. Kvarter 4053, 4054, 4056–40511 samt till dem anslutande väg-, trafik-, park-, faro- och specialområden. Antagen av kommunfullmäktige 07.01.1992, 15 §. Beslutet har vunnit laga kraft 14.02.1992.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 4051, 4052 och 4055, del av kvarter 4053 och 4054 samt fornminnes-, park-, och vägområden, Dalkarby by. Planen är antagen 23.08.1994 och har vunnit laga kraft 30.09.1994.*
- *Detaljplan för kvarter 41316 samt områden för park, Ingby by. Planen är antagen av kommunfullmäktige 27.11.1995 och beslutet har vunnit laga kraft 29.12.1995.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 42233 och en del av kvarter 42231 och 42234 samt park- och vägområden, Prestgården by. Planen är antagen av kommunfullmäktige 13.01.1998 och beslutet har vunnit laga kraft 17.02.1998.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 41314 samt lekplatsområde, Ingby by. Antagen av kommunfullmäktige 26.01.1999 och beslutet har vunnit laga kraft 01.03.1999.*
- *Detaljplan för fastigheter 4:32 och 5:119, en del av fastigheter 1:23, 6:81 och 3:97 i Svi- by by samt för fastigheten 3:174 i Dalkarby by. Genom detaljplanen bildas kvarter 4244...42411 samt trafik-, väg- och parkområden. Detaljplaneändring för kvarter 40511 samt för trafik-, väg, park- och fornminnesområde i Dalkarby by. Genom detaljplaneänd- ringen bildas kvarter 40513 och 40514 av kvarter 4059. Planen är antagen av kommun- fullmäktige 24.08.1999, § 89, och beslutet har vunnit laga kraft 27.09.1999.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 41311 i Ingby by. Planen är antagen av kommunfullmäk- tige 16.05.2000, § 64, beslutet har vunnit laga kraft 20.06.2000.*
- *Detaljplan för kvarter 4191... 4193 samt park-, lek- och vägområden, Möckelby by. An- tagen av kommunfullmäktige 12.12.2000, § 128. Beslutet har vunnit laga kraft den 16.01.2001.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 4191... 4193 samt park- och vägområden, Möckelby by. Planen är antagen av kommunfullmäktige 19.06.2002, § 59. Beslutet har vunnit laga kraft den 23.07.2002.*
- *Detaljplaneändring för tomter 1 och 2 i kvarter 4222 i Prestgården by. Antagen av KFG 17.05.2005, § 38, och beslutet har vunnit laga kraft 21.06.2005.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 40514 samt trafik-, väg-, fornminnes- och parkområden. Svi- by och Dalkarby byar. Planen är antagen av kommunfullmäktige 17.12.2002, § 121. Beslutet har vunnit laga kraft 20.01.2003.*
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 40513, Dalkarby by. Antagen av kommunfullmäk- tige den 21.03.2006, § 19. Beslutet har vunnit laga kraft 25.04.2006. har upphävts*
- *Detaljplan för del av fastighet Österås 11:0. Detaljplaneändring för Tomt 1 i kv. 4139 och för lantbruksområde i Ingby by. Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.05.2006, § 40, och beslutet har vunnit laga kraft 20.06.2006.*
- *Detaljplan för fastigheten 3:15 och del av 6:4 i Ingby by. Antagen av kommunfullmäkti- ge 16.01.2007 § 10, och beslutet har vunnit laga kraft 20.02.2007.*
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 42234 samt detaljplan för vägområde i Prestgår- den by. Antagen av kommunfullmäktige 10.04.2007, § 27, och beslutet har vunnit laga kraft 15.05.2007.*
- *Detaljplaneändring för kvarter 42239 samt parkområde i Prestgården by. Planen är an- tagen av kommunfullmäktige 27.01.2009, § 10, beslutet har vunnit laga kraft 03.03.2009.*

- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4131, Ingby.* Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.03.2010, § 19, beslutet har vunnit laga kraft 20.04.2010.
- *Detaljplaneändring för del av kvarteret 4053 och park- och idrottsområde.* I ändringen utvidgas kvartersområde och bildas två områden för samhällsteknisk försörjning. Antagen av kommunfullmäktige 14 september 2011, § 47. Laga kraft 18.10.2011.
- *Detaljplaneändring för tomt 1 och 2 i kvarter 4191 samt vägområde.* I detaljplanen sammanslås tomterna till en ny tomt nr 9, användningen ändras och exploateringsstalet höjs. Antagen av kommunfullmäktige 31.1.2012, § 26. Beslutet har vunnit laga kraft 5.3.2012.
- *Detaljplaneändring för fastighet 9:35 och del av 9:40.* I detaljplaneändringen bildas ett nytt kvarter 42240. Kvarteren 42232 och 42238 upphävs, idrottsområde och del av parkområde ändras till kvartersområde. Antagen av kommunfullmäktige 12.06.2012, § 74.
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 42240 samt parkområde.* I detaljplaneändringen ändras parkområde till kvartersområde så att tomt 2 i kvarter 42240 förstoras. Antagen av kommunfullmäktige 11 juni 2013, § 58. Beslutet har vunnit laga kraft 15.7.2013.
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 42221 (13:50) i Prestgården by.* Genom detaljplaneändringen bildas parkområde. Godkänd av kommunstyrelsen 25.01.2014, § 13. Beslutet har vunnit laga kraft 31.3.2014.
- *"PAF", detaljplaneändring för kvarter 40511 och del av kvarter 40513 samt för park- och trafikområden.* Genom detaljplaneändringen ändras markanvändningen för kv. 40511, park- och trafikområden samt uppdateras planbeteckningarna. Antagen av kommunstyrelsen 24.6.2014, 176 §, beslutet har vunnit laga kraft den 28 juli 2014.

Områden, inom **GP 1** (Jomala centrum), där beslut om detaljplaneändring har fattats:

- *Detaljplaneändring för tomt 2 kvarter 5 i Dalkarby by, Mariehamns Bioenergi Ab.* Kommunstyrelsen beslöt 24.6.2014, 174 §, att godkänna anhållan om detaljplaneändring

GP 2 Delgeneralplan för Kalmarnäs

Kommunfullmäktige antog delgeneralplanen för Kalmarnäs 18.09.2001. Planen är fastställd av landskapsregeringen 26.02.2002.

Område, inom **GP 2**, där beslut om uppdatering av delgeneralplan har fattats:

- Kommunstyrelsen fattade 01.11.2010, 317 §, beslut om att delgeneralplanen för Kalmarnäs ska uppdateras. Kommunfullmäktige antog planen 17.06.2014, 41 §. Besvär är inlämnat.

Antagna detaljplaner och detaljplaneändringar inom **GP 2**:

- *Detaljplan för en del av Vester- och Österkalmare byar. Kvarter I-XIII samt till dem anslutande väg-, trafik-, park-, idrotts- och lantbruksområden.* Planen är fastställd 14.02.1992.
- *Detaljplan för kvarter 4367-43614 och trafik-, väg-, park- och lekområden. Detaljplaneändring för kvarter 4365 och del av kvarter 4366, Österkalmare by.* Planen är antagen av kommunfullmäktige 19.09.2000, § 85, beslutet har vunnit laga kraft 24.10.2000.
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4366 samt för väg- och parkområden, Österkalmare by.* Antagen av kommunfullmäktige 11.06.2001, § 217, beslutet har vunnit laga kraft 28.06.2001.
- *Detaljplaneändring för fastigheten 3:34 och del av 3:16 i Vesterkalmare. Detaljplaneändring för fastigheten 3:153 och del av 0:3 i Österkalmare.* Antagen av kommunfullmäktige 16.08.2005, 55 §. Beslutet har vunnit laga kraft 03.11.2005.

- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4364 samt trafik- och parkområde.* I ändringen utvidgas trafik- och gatuområde. Kommunfullmäktige godkände förslaget till detaljplan 25.1.2011, 11 §. Beslutet har vunnit laga kraft 17.5.2013.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4316 och 4317.* I detaljplaneändringen ändras del av kvartersområde till parkområde. Antagen av kommunfullmäktige 12.11.2013, 88 §. Beslutet har vunnit laga kraft 16.12.2013.

Områden, inom **GP 2** (Kalmarnäs), med antagen detaljplan där besvär lämnats:

- ”Kalmarnäs II”. *Detaljplan, Kalmarnäs II, Västerkalmare by*, kommunstyrelsen godkände förslaget och framlägger förslaget till allmänt påseende, behandlingen av inkomna anmärkningar bordlades 01.11.2010, 314 §. Kommunstyrelsen antog detaljplanen 24.06.2014, § 177. Besvär är inlämnat.

GP 3 Delgeneralplan för Möckelö och en del av Sviby

Delgeneralplanen har antagits av kommunfullmäktige 15.9.1998. Fastställd av Landskapsregeringen 7.9.2004. Rättelse av planen fastställd 1.3.2005.

Antagna detaljplaner och detaljplaneändringar inom **GP 3** (Möckelö och en del av Sviby):

- *Detaljplan för del av fastigheten RN 3:4 i Möckelö by.* Planen är fastställd 3.9.1974.
- *Detaljplan för kvarter 4201–42011 samt park-, väg- och trafikområde, Möckelö by.* Ändring av bestämmelserna. Antagen av kommunfullmäktige 19.9.2000 och beslutet har vunnit laga kraft 24.10.2000.
- *Detaljplaneändring för kvarteren 4206 och 4207, Möckelö by.* Antagen av kommunfullmäktige 19.11.2007, § 433. Planen har vunnit laga kraft 28.12.2007.
- *Detaljplaneändring för kvarteren 4208–42011 och väg-, trafik- och parkområden, Möckelö by.* Antagen av kommunfullmäktige 11.12.2007, § 102, och beslutet har vunnit laga kraft 15.01.2008.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4209, Möckelö Norra.* Antagen av kommunfullmäktige 26.10.2010, 74 §. beslutet har vunnit laga kraft 29.11.2010.
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4202 i Möckelö by.* Genom detaljplaneändringen ändras tomtgräns mellan tomterna 2 och 3, gräns mot gatuområde för tomterna 1 och 2, samt läggs till en tomt nr 13. Antagen av kommunfullmäktige 15.12.2011, § 90. Beslutet har vunnit laga kraft 18.1.2012.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4206.* I detaljplaneändringen utvidgas kvarter 4206. Antagen av kommunfullmäktige 6.11.2012, § 104, beslutet har vunnit laga kraft 10.12.2012.

Områden, inom **GP 3**, där beslut om detaljplanering har fattats:

- Kommunstyrelsen beslutade, 24.05.2010, 178 §, om *Detaljplanering för del av Pellas i Möckelö.* Planens slutliga avgränsning fastställs av områdesarkitektkontoret i samråd med markägaren.

GP 3a Ändring av Möckelö delgeneralplan

Ändring av Möckelö delgeneralplan. Ändringen har antagits av kommunfullmäktige 20.10.2009, 74 §. Beslutet har vunnit laga kraft 30.03.2011.

Antagna detaljplaner och detaljplaneändringar inom **GP 3a**:

- *Detaljplan för del av fastigheten RN 3:4 i Möckelö by.* Planen är fastställd 03.09.1974.
- *Detaljplan för kvarter 4201-42011 samt park-, väg- och trafikområde, Möckelö by.* Ändring av bestämmelserna. Antagen av kommunfullmäktige 19.09.2000 och beslutet har vunnit laga kraft 24.10.2000.
- *Detaljplaneändring för kvarteren 4206 och 4207, Möckelö by.* Antagen av kommunfullmäktige 19.11.2007, § 433. Planen har vunnit laga kraft 28.12.2007.
- *Detaljplaneändring för kvarteren 4208...42011 och väg-, trafik- och parkområden, Möckelö by.* Antagen av kommunfullmäktige 11.12.2007, § 102, och beslutet har vunnit laga kraft 15.01.2008.
- *Detaljplan, del av fastigheten 12:2, Möckelö.* Antagen av kommunfullmäktige 17.8.2010, 61 §, beslutet har vunnit laga kraft 20.9.2010.
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4205. (CleanGas)* Genom detaljplaneändringen delas tomt 1 till tomt 4 och 5, ändras markanvändningen för tomt 5 och bildas parkområde. Antagen av kommunfullmäktige 26.03.2013, § 26. Beslutet har vunnit laga kraft 29.4.2013.

Områden, inom **GP 3a**, där beslut om detaljplanering har fattats:

- Kommunstyrelsen beslutade, 24.05.2010, 178 §, om *Detaljplanering för del av Pellas i Möckelö.* Planens slutliga avgränsning fastställs av områdesarkitektkontoret i samråd med markägaren.
- Detaljplanering av del av Norrgårds 12:2, Möckelö. Behandlades i kommunstyrelsen 17.09.2007, § 360.

GP 3b **Ändring av Möckelö delgeneralplan**

Ändring av Möckelö delgeneralplan. Ändringen har antagits av kommunfullmäktige den 15.12.2011, 90 §. Beslutet har vunnit laga kraft 18.01.2012.

GP 4 **Delgeneralplan för delar av Öster- och Västerkalmare**

Delgeneralplanen är antagen av kommunfullmäktige 16.05.2006 och fastställd av landskapsregeringen 07.11.2006.

Antagna detaljplaner och detaljplaneändringar inom **GP 4** (Öster- och Västerkalmare):

- *"Skrapängen". Detaljplan för fastighet 4:47, Vesterkalmare.* I detaljplanen bildas kvarter 4318-43112 samt park- och vägområde. Antagen av kommunfullmäktige 18.8.1998, § 88, beslutet har vunnit laga kraft 22.9.1998.
- *"Norra Kalmarnäs".* Detaljplan för en del av Vesterkalmare och Österkalmare byar. Kvarter I-XIII samt till dem anslutande väg-, trafik-, park-, idrotts- och lantbruksområden. Antagen av kommunfullmäktige 14.2.1992, § 16.
- *"Åberg".* Detaljplan för en del av fastigheterna 1:3 och 1:44, Österkalmare. I detaljplanen bildas nya kvarter 43615 och 43616 samt väg- och parkområden. Antagen av kommunfullmäktige 14.8.2003, § 73, och beslutet har vunnit laga kraft 15.7.2004.
- *Detaljplan för fastigheter 1:1 och del av 1:44, Österkalmare.* I detaljplanen bildas nya kvarter 43617-43622 samt väg-, park- och lantbruksområden. Kommunfullmäktige har antagit planen 15.03.2005, § 24, och beslutet har vunnit laga kraft 16.04.2005.

- ”Solberget”. Detaljplan för fastigheterna 2:14, 3:42, 3:54, 3:69 och 3:78 samt del av fastigheterna 0:3, 3:16 och 8:0 i Vesterkalmare. Detaljplan för del av fastigheterna 3:41, 3:55, 3:56 och 3:150 i Österkalmare. I detaljplanen bildas nya kvarteren 43113...43126 och trafik-, väg- park-, lek- och idrottsområden. Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.08.2005, § 54, och beslutet har vunnit laga kraft 03.11.2005.
- Detaljplan för fastigheterna 2:1 och del av 1:4, 2:8. Detaljplaneändring för del av fastigheterna 1:3 och 1:44, Österkalmare (Kvarteren 43615, 43621-43622 och tomt 1 i kvarter 43620). I detaljplanen bildas ett nytt kvarter 43623. Planen är antagen av kommunfullmäktige 03.10.2006 och beslutet har vunnit laga kraft 07.11.2006.
- Detaljplaneändring för kvarteret 43117. I detaljplanen ändras taklutningen. Antagen av kommunstyrelsen 7.5.2007, § 192. Beslutet har vunnit laga kraft 12.6.2007.
- Detaljplaneändring för kvarteren 43118 och 43121. I detaljplanen ändras taklutning, våningsantal och exploateringsstal. Kommunfullmäktige har antagit planen 22.05.2007, § 51, och beslutet har vunnit laga kraft 27.06.2007.
- Detaljplaneändring för kvarteret 43123. I detaljplanen ändras kvarterets våningsantal, exploateringsstal och taklutning. Kommunfullmäktige har antagit planen 11.12.2007, § 103, och beslutet har vunnit laga kraft 15.01.2008.
- Detaljplaneändring kvarter 43122 och 43126 och del av 43114 samt parkområde, Vesterkalmare. Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.06.2009, § 48, och beslutet har vunnit laga kraft 21.07.2009.
- Detaljplaneändring för kvarter 43123. I detaljplanen ändras kvartersdelens användningsändamål. Antagen av kommunfullmäktige 16.03.2010, § 18, beslutet har vunnit laga kraft 20.04.2010.
- ”Norra Solberget”. Detaljplan för del av fastigheten 2:14, 8:0 och 8:24. I detaljplanen bildas nya kvarteren 43127... 43133 och väg-, park- och lekområden. Detaljplaneändring för del av parkområde. I detaljplaneändringen utvidgas kvarteret 43122. Antagen av kommunfullmäktige 29.04.2010, 37 §, beslutet har vunnit laga kraft 3 juni 2010.
- Detaljplan för fastighet 4:59 Nedre Tommases. Genom detaljplanen bildas kvarteren 4319 och 43134 samt väg- och parkområden. Antagen av kommunfullmäktige 14.9.2011, § 56. Beslutet har vunnit laga kraft 18.10.2011.
- Detaljplaneändring för kvarter 43122 och parkområde. I detaljplanen ändras kvartersgränser och bildas ett nytt kvarter 43141. Antagen av kommunfullmäktige 26.03.2013, § 40. Planen har vunnit laga kraft den 29.04.2013.
- Detaljplan för fastigheten Hagen 3:41 och en del av fastighet Norrbacka 3:56. Genom detaljplanen bildas kvarter 43615 och gatuområden. Kommunfullmäktige antog planen 11.7.2013, § 60. Beslutet har vunnit laga kraft 15.7.2013.
- Detaljplaneändring för del av kvarter 4364 samt trafik- och parkområde. I ändringen utvidgas trafik- och gatuområde. Kommunfullmäktige godkände förslaget till detaljplan 25.1.2011, 11 §. Beslutet har vunnit laga kraft 17.5.2013.

Områden, inom GP 4, där beslut om detaljplaneändring har fattats:

- Detaljplaneändring kvarter 43115 i Vesterkalmare by. Kommunstyrelsen beslöt 01.12.2014 (§ 312) godkänna förslaget till detaljplaneändring och ställa ut förslaget till allmänt påseende.
- Detaljplaneändring för Solberget I. Kommunstyrelsen beslutade 1.9.2014, 214 §, att godkänna anhängan om detaljplaneändring gällande Solberget I.

GP 5 Delgeneralplan för Sviby-Torp

Delgeneralplanen är antagen av kommunfullmäktige § 73/24.06.2008. Fastställd av landskapsregeringen 17.04.2012.

Antagna detaljplaner och detaljplaneändringar inom GP 5:

- *Detaljplan för fastigheter 4:32 och 5:119, en del av fastigheter 1:23, 6:81 och 3:97 i Sviby by samt för fastigheten 3:174 i Dalkarby by.* Genom detaljplanen bildas kvarter 4244...42411 samt trafik-, väg- och parkområden. Detaljplaneändring för kvarter 40511 samt för trafik-, väg, park- och fornminnesområde i Dalkarby by. Genom detaljplaneändringen bildas kvarter 40513 och 40514 av kvarter 4059. Planen är antagen av kommunfullmäktige 24.8.1999, § 89, och beslutet har vunnit laga kraft 27.9.1999.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4241-4243 samt väg- och parkområden i Sviby by.* I detaljplaneändringen upphävs kvarter 4241 och 4242. Ett nytt kvarter 42412 bildas. Detaljplan för en del av lägenhet 3:47 i Möckelby by och för en del av lägenheten 871:1 i Sviby by. I detaljplanen ändras bygränsen mellan Sviby och Möckelby. Lägenheten 3:47 flyttas till Sviby och införlivas med kvarteret 42412. Kvarter 4241 och 4242 upphävas, kvarter 42412 bildas. Antagen av kommunfullmäktige 24.08.1999, 90 §. Beslutet har vunnit laga kraft 27.09.1999.
Därmed slopas "Detaljplan för fastighet 6:2 och 10. Medelst detaljplan bildas kvarter 4241...4243 samt park- och vägområden".
- *Detaljplaneändring för kvarter 40514 samt trafik-, väg-, fornminnes- och parkområden.* Planen är antagen av kommunfullmäktige 17.12.2002, § 121. Beslutet har vunnit laga kraft 20.1.2003.
- *"Norra Bergshöjden". Detaljplan för del av fastighet Nybondas 3:103.* Genom detaljplanen bildas kvarter 42414-42428 samt jord- och skogsbruks-, park- och vägområden. Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.8.2005, § 50. Beslutet har vunnit laga kraft 20.9.2005.
- *"Norra Bergshöjden". Detaljplaneändring för del av kvarter 42414, 42416-42418 och 42420 samt för väg- och parkområden.* Detaljplaneändringen omfattar delar av fastighet Nybondas 3:103.
I detaljplaneändringen tilläggs två tomter till kvarter 42417, väg till nya tomter ordnas, kvartersgränser ändras samt parkområden förstoras.
Antagen av kommunfullmäktige 21.3.2006, § 20, och beslutet har vunnit laga kraft 25.4.2006.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4245...4247 och väg- och parkområden. I detaljplaneändringen ändras FA-1- områden till HF och PN-områden till EP och HF. Kvarteret 4244 införlivas med 4246.* Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.9.2008, § 79, beslutet har vunnit laga kraft 21.10.2008.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4245 och 4247 samt parkområden. I detaljplaneändringen ändras parkområde PN till kvartersområde HF och del av kvartersområde HF till vägområde. Kvartersnummer 4247 slopas.* Antagen av kommunstyrelsen 9.2.2009, beslutet har vunnit laga kraft 17.3.2009.
- *Detaljplaneändring för kvarter 4249 och 42410, del av 4248 samt väg- och parkområden.* Antagen av kommunfullmäktige 15.9.2009, § 59, och beslutet har vunnit laga kraft 20.10.2009.
- *Detaljplan för fastighet Postterminalen 5:122 och Hangaren 2:63 i Sviby by. Genom detaljplanen bildas kvarter 42447 samt park-, skydds- och vägområden.* Planen är antagen av kommunfullmäktige 15.09.2009, § 58, och beslutet har vunnit laga kraft 20.10.2009.

- *Detaljplan Kasberget, Sviby by.* Planen är antagen av kommunfullmäktige 17.03.2009, § 26, och beslutet har vunnit laga kraft 21.04.2009.
- *Detaljplaneändring för Kasberget.* Antagen av kommunfullmäktige 17.12.2009, § 100, och beslutet har vunnit laga kraft 21.01.2010.
- *Detaljplaneändring Kasbergets byggnadsplan, Södra.* Antagen av kommunfullmäktige 29.04.2010, 39 §. Beslutet har vunnit laga kraft 3 juni 2010.
- *"Skallfogdas". Detaljplan för kvarter 42413 samt skyddsgrönområden.* Detaljplanen omfattar fastigheterna 6:73–6:75, 6:83–6:86 och 6:92 samt del av 4:40 och 6:93 i Sviby by. Genom detaljplanen bildas ett nytt kvarter 42413 samt skyddsgrönområden. Antagen av kommunfullmäktige 26.3.2013, 27 §. Beslutet har vunnit laga kraft 29.4.2013.
- *Detaljplaneändring kvarter 42441 i Sviby by.* Antagen av kommunstyrelsen 25.3.2013, § 95. Beslutet har vunnit laga kraft 29.4.2013.
- *Detaljplaneändring för tomt 5 i kvarter 42418, "Norra Bergshöjden".* Antagen av kommunstyrelsen den 8.4.2013, § 127. Beslutet har vunnit laga kraft 13.5.2013.
- *"Maxinge". Detaljplaneändring för kvarter 4248 samt parkområden.* Antagen av kommunstyrelsen 12.5.2014, 132 §. Beslutet har vunnit laga kraft 16.6.2014.

Områden, inom **GP 5**, där beslut om detaljplanering har fattats:

- *Detaljplan för Jakos I, 2:62 (norr om Kantarellen), i Sviby by.* Kommunstyrelsen beslutade om planläggning 01.06.2009, § 200. Behandlades i kommunstyrelsen 18.04.2011, § 106.

Områden, inom **GP 5**, där beslut om detaljplaneändring har fattats:

- Detaljplaneändring, Södra Kasberget. Kvarter 42430 och 42434. Kommunstyrelsen återremitterade ärendet 30.5.2011, § 172.
- Detaljplaneändring, kvarter 4249 och 42410 i Sviby, Minimax Ab. Kommunstyrelsen beslutade att en detaljplaneringsprocess inleds i enlighet med anhållan 18.11.2013, § 304.
- Detaljplaneändring "Norra Bergshöjden". Kommunstyrelsen beslutade godkänna anhållan om detaljplaneändring 2.6.2014, 154 §. Kommunstyrelsen beslöt, 17.11.2014, § 295, godkänna förslaget till detaljplan och framlägger förslaget till allmänt påseende i 30 dagar.

2.1.1.2. Område där beslut om delgeneralplanering har fattats

GP 6

Delgeneralplan för Brändö

Kommunstyrelsen beslöt 10.3.2014, § 56, att Brändö by ska delgeneralplaneras.

2.1.2. DETALJPLANER

2.1.2.1. Område med antagen detaljplan

DP 1 Detaljplan för del av Kungsö, "Möskatan"

Detaljplan för kvarter 4181-4189 och väg-, park-, idrotts- samt jord- och skogsbruksområde. Detaljplanen är antagen av kommunfullmäktige 24.06.2003, 57 §, beslutet har vunnit laga kraft 29.07.2003.

Antagna detaljplaneändringar inom området, DP 1:

- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4184. Genom detaljplaneändringen bildas tomt 10 i kvarter 4184. Antagen av kommunfullmäktige 22.8.2006, 56 §, beslutet har vunnit laga kraft 26.9.2006.*
- *Detaljplanändring för kvarteret 4185 och jord- och skogsbruksområde. I detaljplanen upphävs kvarteret 4185, bildas ett nytt jord- och skogsbruksdominerat område L-2 och ändras bestämmelsen på L-1-område. Antagen av kommunfullmäktige § 73/22.10.2009. Beslutet har vunnit laga kraft 24.11.2009.*
- *Detaljplaneändring för del av fastigheten 4:49. Områdets användning ändras från jord- och skogsbruk till egnahemsområde. Antagen av kommunfullmäktige 8.11.2011, § 77. Beslutet har vunnit laga kraft 12.12.2011.*
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4184. Genom detaljplaneändringen ändras tomtindelningen för tomterna 7, 8 och 10 i kvarter 4184. Antagen av kommunfullmäktige 11.9.2012, 80 §. Beslutet har vunnit laga kraft 15.10.2012.*
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4186. I detaljplanen delas två egnahemstomter av följande fastigheter: 3:61, 3:62, 3:63, 3:75, 3:77 och 3:78 samt vägområdets gränser ändras. Antagen av kommunfullmäktige 26.8.2014, § 59, beslutet har vunnit laga kraft 29.09.2014.*

DP 1a Detaljplan för del av fastigheter 4:46 och 4:52, Kungsö "Möskatan"

Detaljplan för del av fastigheter 4:46 och 4:52. I detaljplanen bildas nya kvarter 41818-41821, utvidgas kvarter 4187 och bildas park-, väg- och jord- och skogsbruksområden. Kommunfullmäktige antog planen den 11.11.2014, § 78, beslutet har vunnit laga kraft 22.12.2014.

DP 2 Detaljplan för del av Kungsö och Gottby, "Kungsö II"

Detaljplan för fastigheterna 3:30, 3:48, 3:52, 3:53 och 3:55, för en del av fastigheter 1:12, 2:23, 3:34, 3:107, 3:109 och 4:39 i Kungsö by samt för en del av fastighet 5:30 i Gottby by. I detaljplanen bildas kvarter 41810-41817 samt jord- och skogsbruks-, väg- och vattenområde. Detaljplanen är antagen av kommunfullmäktige 24.9.2002, § 83 och har vunnit laga kraft 29.10.2002.

DP 3 Detaljplan för del av Hammarudda by, "Hamnöra"

Detaljplan för Hamnöra, Hammarudda by. Genom detaljplanen bildas kvarter 4111, område för småbåtshamn samt jordbruksområde. Detaljplanen omfattar fastigheterna 3:1, 3:3-3:7, 878:1 och 878:2 samt del av 876:1. Antagen av kommunfullmäktige 24.06.2008, § 74, beslutet har vunnit laga kraft 29.07.2008.

DP 4 **Detaljplan för del av Jomalaby by, Jomala gård**
Detaljplan för fastighet 5:16 samt del av fastighet 6 i Jomala by. Fastställd 22.10.1985.

Antagna detaljplaneändringar inom **DP 4**, Jomala gård.

Detaljplaneändring för del av fastighet 6:0, del av samfällt område 878:1 och fastighet 5:16. Detaljplan för del av fastighet 6:0 samt för fastighet 7:2. Antagen av kommunfullmäktige 25.2.2014, 12 §. Beslutet har vunnit laga kraft 03.11.2014.

DP 5 **Detaljplan för del av Vester- och Österkalmare byar, ”Norra Kalmarnäs”**
Detaljplan för en del av Vester- och Österkalmare byar. Kvarter I-XIII samt till dem anslutande väg-, trafik-, park-, idrotts- och lantbruksområden. Delar av detaljplanen (DP 5) ingår även i delgeneralplanen för Kalmarnäs (GP 2). Detaljplanen har vunnit laga kraft 14.02.1992.

Antagna detaljplaneändringar inom **DP 5**, ”Norra Kalmarnäs”:

- *Detaljplaneändring för en del av kvarter 4314, 4362 och 4361 samt för kvarter 4364, 4366, väg- och lekplatsområden, Vester- och Österkalmare byar. Planen är antagen av kommunfullmäktige 18.06.1996 och har vunnit laga kraft 24.07.1996.*
- *Detaljplaneändring för en del av kvarter 4315, Vesterkalmare by. Antagen av kommunfullmäktige 22.06.1998, § 295. Beslutet har vunnit laga kraft 24.07.1998.*
- *Detaljplan för kvarter 4367...43614 och trafik-, väg-, park- och lekområden. Detaljplaneändring för kvarter 4365 och del av kvarter 4366, Österkalmare by. Planen är antagen av kommunfullmäktige 19.09.2000, 85 §, beslutet har vunnit laga kraft 24.10.2000.*
- *Detaljplaneändring för en del av kvarter 4366 samt för väg- och parkområden, Österkalmare by. Planen är antagen av kommunfullmäktige 11.06.2001, § 217, och beslutet har vunnit laga kraft 28.06.2001.*
- *Del av ”Solberget”. Detaljplan för fastigheterna 2:14, 3:42, 3:54, 3:69 och 3:78 samt del av fastigheterna 0:3, 3:16 och 8:0 i Vesterkalmare. Byggnadsplan för del av fastigheterna 3:41, 3:55, 3:56 och 3:150 i Österkalmare. Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.08.2005, § 54, och beslutet har vunnit laga kraft 03.11.2005.*
- *Detaljplaneändring för fastigheten 3:34 och del av 3:16 i Vesterkalmare. Detaljplaneändring för fastigheten 3:153 och del av 0:3 i Österkalmare. Planen är antagen av kommunfullmäktige 16.08.2005, § 55, och beslutet har vunnit laga kraft 03.11.2005.*
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4365. Planen är antagen av kommunfullmäktige 21.03.2006, § 21 och beslutet har vunnit laga kraft 25.04.2006.*
- *Detaljplaneändring för del av kvarter 4364 samt trafik- och parkområde. I ändringen utvidgas trafik- och gatuområde. Kommunfullmäktige godkände förslaget till detaljplan 25.1.2011, 11 §. Beslutet har vunnit laga kraft 17.5.2013.*

Områden, inom **DP 5** ”Norra Kalmarnäs”, där beslut om planändring har fattats:

- *Ändring av detaljplan Norra Kalmarnäs. Kommunstyrelsen beslutade om detaljplaneändring 22.08.2005, § 306. Kommunstyrelsen beslutade 22.12.2014 § 330, att fullfölja detaljplaneringsprocessen.*

- DP 6 Detaljplan för del av Björksby by, ”Björkslingan”**
Detaljplan för del av fastigheten 6:15. I detaljplanen bildas nya kvarteren 4021-4026 samt gatu-, park-, skyddsgrön- och jordbruksområden. Antagen av kommunfullmäktige 15.09.2009, § 60, beslutet har vunnit laga kraft 20.10.2009.
- Antagna detaljplaneändringar inom DP 6, ”Björkslingan”:
- Detaljplaneändring för kvarter 4024 och 4025. Ändringen gäller taklutning i de nämnda kvarteren. Antagen av kommunstyrelsen 19.8.2013, § 228. Beslutet har vunnit laga kraft 23.9.2013.
- DP 7 Detaljplan för del av Gölby by, Gölby I och II**
Gölby I
Detaljplan för kvarter 4101 samt parkområde. Detaljplaneändring för kvarter 4102-4107 samt park-, idrotts- och vägområden i Gölby by. Slopning av detaljplan för delar av fastigheterna 1:23 och 1:42. Planen är antagen 31.03.1992 och beslutet har vunnit laga kraft 08.05.1992.
Gölby II
Detaljplan för fastighet 1:23. Genom detaljplanen bildas kvarter 4108-41010 samt park- och vägområden. Detaljplaneändring för kvarter 4104 och parkområde. Genom detaljplaneändringen ändras parkområde till kvartersområde (kv. 4105) och tomtgränser och planbestämmelserna i kvarter 4104. Planen är antagen av kommunfullmäktige 15.03.2005, § 25, beslutet har vunnit laga kraft 16.04.2005.
- DP 8 Detaljplan för del av Gottby by.**
Detaljplan för en del av fastigheten 9:22. Genom detaljplanen bildas kvarter-, ströv- och hamnområden. Kommunfullmäktige antog planförslaget 15.6.2010, 52 §, beslutet har vunnit laga kraft den 19 juli 2010.
- DP 9 Detaljplan för Önningeby Såg**
Detaljplan för fastigheterna 10:24 och 10:21 i Önningeby by. Genom detaljplanen bildas kvarter 4351 samt park-, skydds- och fornminnesområden. Antagen av kommunfullmäktige 11.6.2013, 61 §. Beslutet har vunnit laga kraft 15.7.2013.
- DP 10 Detaljplan för Trädgårdshallen.**
Detaljplan för fastigheten 6:39 samt del av 6:31 i Gölby by. Genom detaljplanen bildas kvarter 41010, park- och fornminnesområde samt jord- och skogsbruksdominerat område. Antagen av kommunfullmäktige 10.12.2013, 119 §. Beslutet har vunnit laga kraft 12.1.2014.
- DP 11 Detaljplan för Söderskog 6:8.**
Planen omfattar del av fastigheten Söderskog 6:8, västra skiftet. Genom detaljplanen bildas kvarteren 4027-40211 samt park- och gatuområden mm. Antagen av kommunfullmäktige 10.12.2013, 120 §. Beslutet har vunnit laga kraft 13.1.2014.

DP 12 Detaljplan Karlshem

Detaljplan för fastighet 3:12 och för del av fastigheter 4:16 och 4:64. I detaljplanen bildas nya kvarteren 4371...4374 och gatu- och parkområden. Antagen av kommunfullmäktige den 26.3.2013, § 42. Beslutet har vunnit laga kraft den 29.4.2013.

2.1.2.2. Område där beslut om detaljplanering har fattats

DP 13 Detaljplanering för del av fastigheten Borgs 2:66 i Gölby by.

Kommunstyrelsen beslöt godkänna anhållan om detaljplan för del av fastigheten Borgs 2:66 den 19.11.2012, 359 §. Kommunstyrelsen återremitterade målsättningarna 17.11.2014, § 294.

DP 14 Detaljplan fastigheten Utskogen 7:19 i Vestansunda by, Ålands Renhållning.

Kommunstyrelsen godkände anhållan om detaljplanering 19.11.2012, 360 §. Kommunstyrelsen beslöt 18.11.2013, § 303, att anta målsättningarna för detaljplanen.

DP 15 Detaljplan för fastigheten Skrinet 2:52 i Brändö by.

Kommunstyrelsen beslöt 02.12.2013, § 333, att godkänna anhållan om detaljplanering av fastigheten Skrinet 2:52.

2.2. OMRÅDE FÖR ENERGIFÖRSÖRJNING

2.2.1. OMRÅDE FÖR ENERGIPRODUKTION (EE)

EE 1 Tingsbacka

Kraftnät Åland har en reservanläggning med gasturbiner, Tingsbacka, i Ringsböle by. Härifrån utgår ledningar som kan försörja hela Åland med el. Reservkraftens kapacitet ska alltid stå i nivå med behovet av effekt vid ett normalt effektuttag vintertid och ska kontinuerligt byggas ut i takt med el-energiökningen. Åland har efter den senaste investeringen i reservkraft, en 30 MW gasturbin i Tingsbacka, tillräcklig nominell reservkraft erfarenhetsmässigt sett.

Befintliga elledningar finns inritade i kommunöversikten. Elledningsgatorna är inte redovisade men ledningsägaren, stamnätbolaget Kraftnät Åland Ab, har för sina ledningar rätt till ledningsgatorna för vilka markägarna erhållit ersättning. Den aktuella ledningsrätten inskränker markägarnas nuvarande och framtida markanvändning och binder även vid ett ägarbyte den nya markägaren.

2.2.2. VINDKRAFTSOMRÅDE

I en strävan att öka Ålands självförsörjningsgrad av förnyelsebar energi har ÅEA undersökt möjligheterna att starta elproduktion genom vindkraft. *Projekt Stenarna* ligger delvis i västra Jomala, utanför den inre gränsen för havsbandzonen. Platsen har bra vindförhållanden.

Sedan år 2009 har projektet fullständiga tillstånd att uppföra vindkraftverk.

2.3. OMRÅDE FÖR SAMHÄLLSTEKNISK FÖRSÖRJNING

2.3.1. OMRÅDE FÖR SAMHÄLLSTEKNISK FÖRSÖRJNING (ES)

ES 1 Kalder

På området finns en regleringsdamm som placerades dit i början på 1970-talet, då det beslutades att sjöarna Långsjön-Markusbölefjärden skulle användas som vattentäkt. Dammen behövs eftersom sjöarna via smala konstgjorda sund och vikar hade förbindelse med Lumparn, vilket gjorde att salthalten i vattnet var för hög (för dricksvatten). Dammluckan öppnas då vattenståndet i Långsjön tenderar att stiga över dämningens gränsen och om skillnaden mellan dammens hög- och lågvatten är minst -0,1 m. Sänkningsgränsen får inte understiga -0,70 m.

2.4. SKYDDSSOMRÅDE

2.4.1. INRÄTTADE NATURRESERVAT

NR 1 Moren, Västansunda by. (ÅFS 62/2002)

Området utgör en särskilt skyddsvärd biotop enligt landskapsförordningen om naturvård (ÅFS 113/1998). Ett myrkomplex med Ålands atrikaste extremrikkärr, förutom att även andra typer av kärr ingår i det förhållandevis begränsade området. Området ingår i NATURA 2000 sedan år 2000.

NR 2 Jomalaöjen, Jomalaby by. (ÅFS 49/2014)

Området är bevuxet med med naturskog men har också inslag av hassellund och strandäng. Naturskogen ska utvecklas fritt medan skötselåtgärder kan bli aktuella på de kulturpräglade delarna av området.

Området ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 som särskilt skyddsområde och efter EU-kommissionens godkännande även som särskilt bevarandeområde (SAC).

2.4.2. FREDADE NATURMINNEN

Samtliga fredade naturminnen ligger inom område med delgeneral- eller detaljplan.

2.4.3. NATURSKYDDSSOMRÅDE

Inom område för naturskydd ryms även områden för fågelskydd enligt Jaktlagen (1985:31) för landskapet Åland.

SN 1 Lilla och stora Råttgrundet i Slemmern, Vesterkalmare by. (ÅFS 2003/62)

Fågelskyddsområde där det råder landstigningsförbud under tiden 15 mars- 31 juli. Eftersom vattenområde ingår är det förbjudet att med högre hastighet än sju knop framföra motorbåt och annan liknande motordriven farkost.

2.4.4. NATURA 2000

Här upptas de områden och objekt som hör till eller föreslås höra till nätverket Natura 2000.

N 1 Utängarna, Gottby by

Gammal ängs- och betesmark som är i igenväxningsfas med underväxta hasslar och hamlade björkar där granen nu dominerar. Här finns en av Ålands största förekomst av guckusko. Arten förekommer fläckvis inom två områden. (Ålands NATURA 2000, del II nr 51)

2.4.5. SKYDDSVÄRDA BIOTOPER

Här upptas de områden (SB) och objekt (sb) som är skyddade enligt skogs- och naturvårdslagen (ÅFS 83/98, ÅFS 82/98), se även landskapsförordningen (1998:113) om naturvård och om skogsvård (1998:86). Biotoperna är oftast små men viktiga att bevara eftersom de bidrar till en mer varierad och rik natur.

Inom de redovisade skyddade biotoperna ingår inte, av praktiska skäl, träd på bergsimpediment, stränder samt barrskogsbevuxna öar mindre än 10 ha. Dessa är skyddade enligt skogsvårdslagen. Likväl är biotopinventeringen som gjorts inte heltäckande, även om en biotop inte finns redovisad så är den skyddad enligt lagen. Text med kursiv stil utgör citat ur inventeringen.

SB 1 Trädfattig myr, Gottby by

Areal: 1,36 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Öppen starrmyr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar och björkar.

Behandling: Myren och dess närmiljö lämnas orörd. Dikning, avverkning, röjning, körning med skogsmaskiner samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

SB 2 Trädfattig mosse, Jomala Stormossen, Gottby/Djurvik byar

Areal: 35,91 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Stor öppen vitmosse som är bevuxen med små tvinvuxna tallar. Myrens närmiljö utgörs av stora ytor med tallbevuxen rismyr. Myren befinner sig i naturtillstånd förutom ett litet område som dikats i den norra delen. Förekomst av död ved.

Behandling: Mossen och dess närmiljö lämnas i fortsättningen orörd. Dikning, avverkning, röjning, körning med skogsmaskiner samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

Övrigt: Mossen är en av de största bevarade torvmarkerna på Åland.

SB 3 Trädfattig myr, Djurvik by

Areal: 0,32 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Liten grund trädfattig myr intill skogsvägen.

Behandling: se SB1.

SB 4 Trädfattig myr, Djurvik/Hammarudda byar

Areal: 2,27 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Långsmal myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar och björkar. Myren befinner sig i nära naturtillstånd, död ved förekommer i form av torrträd.

Behandling: se SB1.

Övrigt: En elledning går över myren.

SB 5 Trädfattig myr, Djurvik by

Areal: 0,5 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Liten myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar. Myren befinner sig i naturtillstånd, död ved förekommer i form av torrträd.

Behandling: se SB1.

SB 6 Trädfattig myr, Djurvik by

Areal: 0,77 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Liten myr som är bevuxen med enstaka små tallar och björkar. Död ved förekommer i form av torrträd.

Behandling: se SB1.

SB 7 Trädfattig myr, Hammarudda by

Areal: 3,71 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar, björk, pors och vide. Död ved förekommer i form av torrträd. Myren och dess närmiljö är delvis påverkad av avverkning.

Behandling: se SB1.

SB 8 Trädfattig myr, Hammarudda by

Areal: 1,33 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är bevuxen med tvinvuxna tallar. Myren befinner sig i nära naturtillstånd, död ved förekommer i form av torrträd. Körspår i den norra kanten.

Behandling: se SB1.

SB 9 Stenåker, Hammarudda by

Areal: 1,1 ha

Biotoptyp: Stenåker större än 0,5 ha

Beskrivning: Stor, öppen stenåker i bergssluttnings. Stenåkern befinner sig i naturtillstånd förutom enstaka mindre gropar o.d. Röjt/gallrat längs den nordvästra kanten av stenåkern.

Behandling: Stenåkern och dess närmiljö lämnas orörd. Avverkning, körning med skogsmaskiner, stentäkt, vägbyggen samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

SB 10 Trädfattig myr, Larmyran, Gottby by

Areal: 4,73 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Stor myr som är bevuxen med tvinvuxna tallar och björkar. Riklig förekomst av död ved. Myren är påverkad av utdikning, tallplantor och björk har slagit upp främst i den norra delen av myren. Trots utdikningen har naturvärden bevarats i myren.

Behandling: Myren och dess närmiljö lämnas i fortsättningen orörd. Dikning, avverkning, röjning, körning med skogsmaskiner samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

SB 11 Trädfattig myr, Gottby by

Areal: 1,93 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar och björkar. Myren befinner sig i nära naturtillstånd. Död ved förekommer rikligt i form av torrträd.

Behandling: se SB10.

SB 12 Trädfattig myr, Gottby by

Areal: 1,03 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Liten myr som är bevuxet med tvinvuxna tallar, en och björk. Brunmossor, växer ställvis i bottenkiktet. Norra delen av myren är påverkad av avverkning.

Behandling: se SB10.

SB 13 Rikkärr, Nyhaga, Gottby by

Areal: 3,37 ha Biotoptyp: Rikkärr

Beskrivning: Öppet vassbevuxet rikkärr som längs kanterna är bevuxet med tvinvuxna tallar, en och björk. Rikkärret är påverkat av utdikning men har bevarat en förhållandevis rik flora. Den särskilt skyddsvärda arten ängsstarr har påträffats i kärret.

Behandling: Rikkärret och dess närmiljö lämnas i fortsättningen orört. Dikning, avverkning, röjning, körning med skogsmaskiner samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

SB 14 Skyddsvärd växt, Gottby by

Areal: 0,53 ha Biotoptyp: Fridlyst/särskilt skyddsvärd växt

Beskrivning: Lokal för den särskilt skyddsvärda arten skärmstarr. Öppet parti som är påverkat av avverkning och körspår samt kort parti med naturligt slingrande bäckfåra där skärmstarr växer längs kanten. Död ved.

Behandling: Kontakta miljöbyrån.

SB 15 Trädfattig myr, Västansunda by

Areal: 2,29 ha Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är bevuxen med tvinvuxna tallar. Myren befinner sig i naturtillstånd, död ved förekommer i form av torrträd.

Behandling: se SB1.

SB 16 Trädfattig myr, Kungsö by

Areal: 0,89 ha Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar. Död ved förekommer i form av torrträd. Myren och dess omgivning är påverkad av avverkning.

Behandling: se SB10.

SB 17 Trädfattig myr, Kungsö by

Areal: 0,83 ha Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar. Död ved förekommer rikligt i form av torrträd. Myrens omgivning är påverkad av avverkning.

Behandling: se SB1.

SB 18 Trädfattig myr, Kungsö by

Areal: 0,67 ha Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Liten myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar. Myren befinner sig i naturtillstånd förutom den västra delen som är påverkad av avverkning.

Behandling: se SB1.

SB 19 Torvmark, Kungsö by

Areal: 5,37 ha Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Stor öppen torvmark med en gungfly-yta som till största delen är bevuxen med vitmossor och vass. I den norra delen öppna vattenytan omgivna av lågvuxen vide.

Behandling: Torvmarken och dess närmiljö lämnas orörd. Dikning, avverkning, röjning, körning med skogsmaskiner samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

SB 20 Trädfattig myr, Kungsö by

Areal: 1,13 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar, även öppna, våta partier. Myren befinner sig i naturtillstånd, död ved förekommer i form av torrträd.

Behandling: se SB1.

SB 21 Trädfattig myr, Orrmyran, Vargsunda/Norrsunda byar

Areal: 1,05 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är bevuxen med små tvinvuxna tallar och björkar. Död ved förekommer i form av torrträd. Myrens omgivning är avverkad.

Behandling: se SB10.

SB 22 Trädfattig myr, Norrsunda by

Areal: 0,99 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Långsmal trädfattig myr som är bevuxen med tvinvuxna tallar, gran och björk. Myren och dess omgivning är påverkad av avverkning. Körspår genom myren.

Behandling: se SB10.

SB 23 Trädfattig myr, Karrböle by

Areal: 0,3 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Liten öppen mosse med riklig förekomst av död ved i form av torrträd.

Behandling: se SB1.

SB 24 Trädfattig myr, Karrböle by

Areal: 1,05 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Långsmal myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar, björk och vide. Myrens omgivning är avverkad i fröträdställning.

Behandling: Myren och dess närmiljö lämnas orörd. Dikning, avverkning, röjning, körning med skogsmaskiner samt andra åtgärder som kan förstöra livsmiljön kräver tillstånd från [landskapsregeringens] miljöbyrå.

SB 25 Trädfattig myr, Rangelmossen, Södersunda by

Areal: 3,57 ha

Biotoptyp: Trädfattig mosse eller myr

Beskrivning: Myr som är glest bevuxen med tvinvuxna tallar. Myren gränsar till ett upplagringsområde i väster och till landsvägen i söder.

Behandling: se SB10.

sb 26 Asp, ca 50 växtplatser

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Behandling: Aspen lämnas orörd, ringbarkning är inte tillåten.

sb 27 Asp, Gottby by

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: Litet område med gamla, grova och rötangripna aspar i ett fuktigt granskogsparti. Ca 20-25 aspar, varav den grövsta med omkretsen 283 cm på 1,3 meters höjd. 5-10 aspar är skyddade enligt landskapslagen om naturvård.

Behandling: Åtminstone asparna med en omkrets som är större än 170 cm lämnas orörda, ringbarkning är inte tillåten.

sb 28 Asp, Gottby by

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: Grov, rötangripen asp med omkretsen 206 cm på 1,3 meters höjd.

Behandling: Aspen lämnas orörd, ringbarkning är inte tillåten.

sb 29 Asp

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: Två grova aspar med omkretsen 188 och 198 cm på 1,3 meters höjd.

Behandling: Asparna lämnas orörda, ringbarkning är inte tillåten.

sb 30 En, elva (11) växtplatser

Biotoptyp: Minst 6 m hög en

sb 31 Asp

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: Fem grova aspar, den grövsta med omkretsen 267 cm på 1,3 meters höjd.

Behandling: Asparna lämnas orörda, ringbarkning är inte tillåten.

sb 32 Flyttblock, fem (5) platser

Biotoptyp: Flyttblock

Beskrivning: Flyttblock som är högre än 2 m.

sb 33 Asp, Gottby by

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: Grupp med aspar, varav två grova aspar med omkretsen 192 och 173 cm på 1,3 meters höjd.

Behandling: Åtminstone de grova asparna lämnas orörda, ringbarkning är inte tillåten.

sb 34 Flyttblock

Biotoptyp: Flyttblock

Beskrivning: Mossbevuxet flyttblock, ca 3 m högt.

sb 35 Asp, Karrböle by

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: På området finns åtminstone fyra grova aspar med en omkrets som överstiger 170 cm på 1,3 meters höjd.

Behandling: Asparna lämnas orörda, ringbarkning är inte tillåten.

sb 36 Asp, Karrböle by

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: På området förekommer minst ett 10-tal grova, rötangripna aspar med en omkrets som överstiger 170 cm på 1,3 meters höjd. Den grövsta aspen har en omkrets på 245 cm. Den fridlysta arten lunglav växer på grova aspar i området.

Behandling: Asparna lämnas orörda, ringbarkning är inte tillåten.

sb 37 Skyddsvärd växt, Karrböle by

Biotoptyp: Fridlyst/särskilt skyddsvärd växt

Beskrivning: Lunglav, fridlyst art. Växer på grova, rötangripna aspar i området.

Behandling: Kontakta miljöbyrån.

sb 38 Asp, Jomalaby by

Biotoptyp: Asp med minst 170 cm omkrets

Beskrivning: Grov asp med omkretsen 188 cm på 1,3 meters höjd.

Behandling: Aspen lämnas orörd, ringbarkning är inte tillåten.

sb 39 Skyddsvärd växt, Jomalaby by

Biotoptyp: Fridlyst/särskilt skyddsvärd växt

Beskrivning: Den fridlysta växten tibast förekommer utspritt över området.

Behandling: Hänsyn bör tas till tibasten speciellt vid röjning men också vid avverkning och körning. För närmare information kontakta miljöbyrån.

sb 40 Skyddsvärd växt, hotad växtpunkt

På de hotade växtpunkterna, 27 platser, finns fridlysta och särskild skyddsvärda kärlväxter samt en plats med särskild skyddsvärd bladmoss.

2.4.6. FASTA FORNLÄMNINGAR

På kartorna har införts de fornlämningar som är kända enligt landskapsregeringens register. Numreringen är samma som i museibyråns fornminnesinventering. Nedan redovisas en sammanfattning.

Andersböle by

- SF 1.1** Andersböle 1. Ristningar, sentid.
- SF 1.2** Skifte 1:3. Högar/stensättning, järnåldern.
- SF 1.3** Skifte 1:3. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

Björnsby by

- SF 2.1** Törns 4:8 och skifte 5:4. Höggravfält, järnåldern.
- SF 2.2** Törns 4:8, Söderåker I. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 2.3** Västergård 2:10, Söderåker II. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 2.4** Törns 4:8, folkskolan. Gravhögar, yngre järnåldern.

Buskböle by

- SF 4.1** Nedergård 1:6, Söderhagen. Husgrundskomplex, sentid.
- SF 4.2** Övergård 2, Mosshagan. Höggravfält, yngre järnåldern.

Gottby by

- SF 9.1** Rödbergshagen. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 9.2** Skifte 5:17. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 9.3** Högåsen. Rösegravfält, äldre järnåldern.
- SF 9.4** Mickels 12, Orrberg. Röse, bronsåldern.
- SF 9.5** Skifte 10:6. Rösegravfält?
- SF 9.6** Skifte 4:4. Osäkert röse, samma karaktär som 9.5.
- SF 9.7** Skifte 12:2. Rösegravfält (?), äldre järnåldern.

Hammarudda by

- SF 11.1** Hammarudda 4:2. Myntskatt, yngre järnåldern.
- SF 11.2** Skifte 4:15. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

Jomala by

- SF 15.1** Jomalaby, Sällens 1:7, Mittiga skiftet. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 15.2** Jomalaby, Thors 5:10, Storåker. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 15.4** Jomalaby, skifte 5:3, Jomalaön. Röse, bronsåldern.

Karreböle by

- SF 16.1** Staffans 2:17, Hopberget. Rösegravfält, bronsåldern.
- SF 16.2** Västergård 3:2 och Ollas 1:6, Västeråkersbacken. Rösegravfält, äldre järnåldern.
- SF 16.3** Staffans 2:17, Västerskog. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 16.4** Västergård 3:2 och Östergård 4, Söderåker. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 16.5** Västergård 3:2, Söderåker. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 16.6** Ollas 1:6, Västergård 3:2 och skifte 2:10, Söderängsbacken. Höggravfält, yngre järnåldern.
- SF 16.7** Västergård 3:2 och Staffans 2:17. Rösegravfält, äldre järnåldern.
- SF 16.8** Skifte 3:2. Rösen, bronsåldern.
- SF 16.9** Skifte 3:2 och 4. Höggravfält, järnåldern.
- SF 16.10** Skifte 3:2. Röse, bronsåldern.
- SF 16.11** Skifte 3:2, 4. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.
- SF 16.12** Skifte 3:2, 4. Rösegravfält, äldre järnåldern.
- SF 16.13** Skifte 1:7. Osäker stensättning, äldre järnåldern.
- SF 16.14** Skifte 4. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

Kila enstaka

SF 17.1 Kila 1:5, Rihagen och Överby 6:19. Höggravfält, yngre järnåldern.

Kungsö by

SF 18.2 Hinders 3:29. Stensättningar, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 18.3 Skifte 1:3. Rösen, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 18.5 Jakos 2:4, Burskatan. Ristning, 1857.

Möckelby by

SF 19.2 Mellangård 2:4 och Södergård 3:12. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 19.3 Norrgård 1:8. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 19.4 Norrgård 1:8. Gravhögar, yngre järnåldern.

Norrsunda by

SF 21.1 Ollas 2:8, Mellangård 4 och Marcusas 3:5. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 21.2 Södergård 1:7, Tomtbacken. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 21.3 Skifte 3:1. Rösen, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 21.4 Skifte 1:6 och 1:9, Näs. Rösegravfält, bronsåldern/äldre järnåldern.

Prästgården by

SF 22.1 Prästgården 1:3, Gregersö. Rösegravfält, äldre järnåldern.

SF 22.2 Prästgården 1:3, Gregersö. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 22.3 Prästgården 1:3, Gregersö. Rösegravfält, äldre järnåldern.

Ringsböle by

SF 23.1 Södergård 3, Västermossen. Röse, bronsåldern.

SF 23.2 Skifte 1:11. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 23.3 Skifte 1:11. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 23.4 Skifte 2:7. Stensättning, bronsåldern/äldre järnåldern.

Södersunda by

SF 26.1 Skifte 5:3, Bredhällsberget. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 26.2 Skifte 8:9. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 26.3 Skifte 8:10, Karsveden. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 26.4 Skifte 6:3 och 7, Sandskiftet/Sandborg. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 26.5 Skifte 5:19, Rishagen. Rösegravfält, äldre järnåldern.

SF 26.6 Skifte 5:19, Rishagen. Röse, äldre järnåldern.

Ulfby enstaka

SF 28.1 Södergård 1:10, Trekanten. Rösen, bronsåldern/äldre järnåldern.

SF 28.2 Norrgård 1:12, Åkerhagen. Höggravfält, äldre järnåldern/yngre järnåldern.

SF 28.3 Södergård 1:10, Hemhagen. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 28.4 Södergård 1:10, Kvarngärdet. Höggravfält, yngre järnåldern.

Vargsund by

SF 29.1 Södergård 2. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 29.2 Norrgård 1, Västerhägnan. Höggravfält, yngre järnåldern.

SF 29.3 Södergård 2. Gravhög och röse, järnåldern.

SF 29.4 Norrgård 1. Höggravfält, yngre järnåldern.

Västansunda by

- SF 30.1** Hermans 8:5, Nicklas 7:7 och Pellas 9:3. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 30.2 Staffans 2:8. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 30.3 Thomases 4:3. Stensättningar, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 30.4 Thomases 4:3. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 30.5 Thomases 4:3. Röse, bronsåldern.
SF 30.6 Thomases 4:3. Röse, bronsåldern.
SF 30.7 Västansunda, 6:7. Stensättningar, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 30.8 Västansunda, 3:10. Boplatsoområde, stenåldern. Ingen lokalisering på kartan!
SF 30.9 Västansunda, 5:7. Rösegravfält, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 30.10 Västansunda, 3:10. Rösen, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 30.11 Västansunda, 2:25. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 30.12 Västansunda, 1:8 och 5:7. Boplatsoområde, stenåldern.
SF 30.13 Västansunda, 2:25. Osäkra stensättningar, äldre järnåldern.

Ytterby by

- SF 32.1** Hanses 8:4, Monumentberget/Tomtberg. Röse, bronsåldern.
SF 32.2 Södergård 6:7, Västergård 3:3 och skifte 3:16, Gullhöga. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 32.3 Hanses 8:4, skifte 3:6, Tomtbacka och Kila 1:2. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 32.4 Nybacka 5:3, skifte 7:8, Lobolstad och Kila 1:5. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 32.5 Hanses 8:4, Kvarnbacken. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 32.6 Karlsgård 5:4, Svedlandsbergen. Rösen, bronsåldern.
SF 32.7 Hanses 8:4, Monumentberget/Tomtberg. Monument, sentid.

Ödanböle by

- SF 34.1** Norrgård 2:9 och Västansunda, skifte 7:9 och 7:8. Rösegravfält, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 34.2 Skifte 2:6, Sörten. Rösegravfält, äldre järnåldern.
SF 34.3 Norrgård 2:9 och skifte 2:3. Rösegravfält, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 34.4 Skifte 2:10 och 2:3. Rösegravfält/boplatsoområde, bronsåldern/äldre järnåldern.

Önningeby by

- SF 35.1** Skifte 8:8, Hallberget. Rösen, bronsåldern.
SF 35.2 Isaks 5:10 och skifte 4:1, Borsta/Bolstana. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 35.3 Dalbacka 7:1, Övre Knapans 7:2 och skifte 5:2, Utterhagen. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 35.4 Skifte 4:1 och 1:8, Ersnäset. Treudd och röse, yngre järnåldern.
SF 35.5 Bentes 2:9, Åkerberg. Husgrundskomplex, järnåldern/sentid.
SF 35.6 Mattas 3:13 och skifte 8:1. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 35.7 Skifte 10, Signildsbacka/Sebbolsta. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 35.8 Jonases 9:6, Fallen. Höggravfält, äldre järnåldern/yngre järnåldern.
SF 35.9 Skifte 1:10, Gräftlandet. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 35.10 Skifte 3:2, 3:3, 8:1 och 2:24. Rösegravfält, äldre järnåldern.
SF 35.11 Mattas 3:13. Röse, järnåldern.
SF 35.12 Skifte 8:9. Röse, järnåldern.
SF 35.13 Skifte 8:8, Kungsnäs. Rösen, järnåldern.
SF 35.14 Skifte 8:8, Hallberg. Rösen, bronsåldern.
SF 35.15 Skifte 4:1, Hallberg. Röse, bronsåldern.
SF 35.17 Jonases 9:6, Kasberget. Rösegravfält, bronsåldern.
SF 35.18 Skifte 10:11, Nordanberg. Skeppssättning, bronsåldern/järnåldern.
SF 35.19 Skifte 10:20, Fallberget. Rösegravfält, järnåldern.
SF 35.20 Skifte 10:20, Fallberget. Röse, bronsåldern.
SF 35.21 Skifte 9:5, Råklint. Rösegravfält, bronsåldern/järnåldern.
SF 35.22 Skifte 4:1 och 4:4. Rösen och stensträngar.
SF 35.23 Seffers 6. Röse, bronsåldern.
SF 35.24 Skifte 4:4, Apalnäs. Rösegravfält, järnåldern.
SF 35.25 Skifte 2:20, 2:24 och 4:1. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 35.26 Skifte 2:34. Hög, järnåldern.
SF 35.27 Skifte 2:34. Stensättningar, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 35.28 Skifte 9:6. Röse, äldre järnåldern.
SF 35.29 Skifte 10:34. Stensättning, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 35.30 Skifte 1:22. Stensättningar, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 35.31 Skifte 4:30, Vikarängsberget. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 35.32 Skifte 5:14. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.

Österkalmare by

- SF 36.2** Janses 2:4, Örjans 3:81 och Önningeby, Seffers 6. Höggravfält, yngre järnåldern.

Överby by

- SF 37.1** Alfhem 1:6, skifte 1:13 och 1:12, Stockmyra. Boplatssområde, stenåldern.
SF 37.2 Skifte 3:4, Djupviksberget/Lumparbergen. Långröse, bronsåldern.
SF 37.3 Skifte 7:12, Narmoberget. Röse, bronsåldern.
SF 37.4 Skifte 5:5 och 1:20, Kalles hägnan. Rösegravfält/boplatskomplex, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 37.5 Skifte 3:6 och 4. Gravhögar, yngre järnåldern.
SF 37.6 Skomakars 7:12 och Högvala 7:2. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 37.7 Ramsmansböle 8:2. Höggravfält, yngre järnåldern.
SF 37.8 Skifte 5:5, Grönbacka. Röse och stensättning, bronsåldern.
SF 37.9 Skifte 6:31. Röse, bronsåldern/äldre järnåldern.
SF 37.10 Skifte 5:5. Boplat, bronsåldern/äldre järnåldern.

Kobbaklinter enstaka

- SF 40.1** Kobbaklinter 2, Hertonklubb. Monument, sentid.

2.4.7. BYGGNADSMINNE

SBM 33.1 Kobbaklinter, Lotsstation

Del av Kobbaklinter dvs. Storlandet jämte byggnader och hamnanläggningar har skyddats enligt landskapslagen om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (ÅFS 1988/56). Beslut om skydd med sammanhörande föreskrifter, ”*Kobba Klinter. Underlag och bestämmelser för byggnadsskydd. Museibyrån 28.2.2006.*” fattades av Landskapsregeringen den 7.3.2006 (U40/05/5/35).

2.4.8. VATTENSKYDD SOMRÅDE

2.4.8.1. Tillrinningsområde för vattentäkt

Det fastställda skyddsområdet för vattentäkten i Långsjön sträcker sig från Ingby by norrut över Gölby, Ringsböle och Buskböle byar. Del av tillrinningsområdet ingår i *delgeneralplanen för Jomala centrum* (GP 1). Långsjöns hela tillrinningsområde är sammanlagt 29,64 km².

Fastställt skyddsområde för vattentäkten i Dalkarby träsk ligger till största delen inom område med delgeneralplan. Dels inom *delgeneralplan för Jomala centrum* (GP 1) och dels inom *delgeneralplan för delar av Öster- och Västerkalmare* (GP 4). Endast den östra delen av tillrinningsområdet visas därför i kommunöversikten. Dalkarby träskets hela tillrinningsområde är 314 ha.

För tillrinningsområdet gäller särskilda föreskrifter, förutom bestämmelserna i vattenlagen. För närmare precisering av förbud och restriktioner inom området, se Västra Finlands Vattendomsstols utslag gällande fastställande av skyddsområde för Dalkarby träsk, Markusböle fjärden och Långsjön samt dess tillrinningsområden i Jomala och Finströms kommuner.

2.4.9. SÄRSKILDA SKYDD OCH BEVARANDE OMRÅDEN

S 1 - S 29 NATURMILJÖ

Här upptas s.k. I-klassområden enligt naturvårdsinventeringen (1972). Nummer inom parentes hänvisar till denna. SN* betyder att inventeringen rekommenderar att området inrättas som naturskyddsområde eller fågelskyddsområde. Text med kursiv stil utgör citat ur inventeringen.

S 1 Södra och västra skärgården, området utanför den röda linjen (I.1) SN*

Areal: 5250 ha (land och vatten)

Landskap: Allmänt om skärgården i Jomala kan sägas att den i stort har samma karaktär

Botanik: som Lemlands skärgårdar, med vissa olikheter. Västerut övergår lemlands-

Zoologi: graniten i andra former av yngre kalkrika graniter. Skärgården visar västerut en kraftig tendens till "urtunning" och utanför Hammarudda saknas skärgård. Skärgården i Jomala är mer söndersplittrad och den består genomgående av mindre land. Något av havsbands karaktär finns ända in mot kusten. Jomala skärgård är således ur naturvårdssynpunkt en öppen och mycket känslig skärgård som ingenstans egentligen är lämplig för fritidsbebyggelse. Helt konsekvent går den röda linjen längs stora sträckor nära eller inne på kusten.

Havsbandet: Långa sträckor är havsbandet här endast ett enkelt band av skär och lika ofta ligger havsbandet in i kusten. Havsbandet i Jomala är emellertid av en mycket förnämlig och kanske mer typisk karaktär än i Lemland. Landen är här mindre och mer i söndersplittrade grupper. Hela detta havsband visar upp en förnämlig flora och fauna. Här finns flerstädes en typisk vitfågelskärsflora utformad och vitfågelskolonierna är här rätt många.

Följande typiska havsbandsland och havsbandsgrupper är att märka i Jomala:

1. Kobba Klintar,	12. Druvan,
2. Marhällan,	13. Svartbådan,
3. Marbådan,	14. Stora Skivgrundet,
4. Tvibenan,	15. Lilla Skivgrundet,
5. Södergadden + Södergaddshällarna,	16. Österkläpp,
6. Mellangadden + Mellangaddshällarna,	17. Västerkläpp,
7. Norrgadden + Norrgaddshällarna,	18. Flatskärshällen,
8. Vindklubb,	19. Ståtbådarna,
9. Kakan,	20. Högsjär eller Måssjär och
10. Resningarna,	21. Högsjärshällen.
11. Rankgårds Gnaten,	

Ovan nämnda områden är ännu opåverkade av fritidsbebyggelse.

Slutsatser: Hela ovan nämnda havsband bör i framtiden om möjligt skyddas och bevaras. Fritidsbebyggelse är direkt olämplig. Med beaktande av de typiska vitfågelskärens fåtalighet bör fredning och landstigningsförbud (15.4-1.7) ske på de land som anges i naturvårdsinventeringen.

Mellanskärgården: Mellanskärgården utanför den röda linjen (strandskyddsgränsen) är i Jomala inte av samma omfattning som i Lemland. Utanför Hammarudda saknas mellanskärgård helt och den röda linjen går inne på kusten eftersom havsstranden här är av största betydelse för landskapsbilden. Den mellanskärgård som finns är också över stora områden någonslags mellanform mellan ytterskärgård och mellanskärgård. Skärgårdslandskapet i Jomala är mycket känsligt ända in till kusten och över långa sträckor också på själva kusten. Sjöfågellivet är rikt. De land och grupper av land som ur naturvårdssynpunkt är anmärkningsvärda och inte bör bebyggas eller på annat sätt exploateras så att naturen påverkas negativt uppges i naturvårdsinventeringen.

Slutsatser: *Hela Jomalas södra och västra skärgårdsområde är ett förnämt skärgårdsområde med en landskapsbild och flora och fauna av känslig karaktär. Havsbandet bör inte under några som helst omständigheter i framtiden påverkas av fritidsbebyggelse och överhuvudtaget är det ur naturvårdssynpunkt en rekommendation att all skärgård utanför den röda linjen planeras synnerligen restriktivt med beaktande av just fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv. Inom detta skärgårdsområde finns inga naturskyddsområden och som direkta insatser rekommenderas här ur naturvårdssynpunkt:*

- 1. Vissa typiska vitfågelskär och häckningskolonier fridlysta enligt rekommendationer.*
- 2. Större sammanhängande fredningsområden för sjöfågel.*
- 3. Ev. fritidsbebyggelse är ur naturvårdssynpunkt tänkbar endast på följande land med beaktande av nödvändig strandskyddszon:*
 - a. Bogskär*
 - b. Pepparn*
 - c. Rankgården*
 - d. Granö och*
 - e. Eventuellt Skogsö*

S 2 Tistronöarna-Gumsholmen-Gottbysund (I.2), Gottby och Kungsö.

Areal: 5,75 ha

Landskap: Vackert och mångformigt miljökomplex bestående av en udde, några holmar och grund samt ett brant berg (Möberg) väster och söder om Gottbysund.

Botanik: Möberget är mycket brant och effektfyllt i landskapsbilden, de små holmarna och grunden är i de flesta fallen bevuxna med al, en och havtorn. Den fingerlika udden är gammalt bete och visar upp en ännu öppen hagörtbackskaraktär med vackra enar, al och björk.

Zoologi: Den vackra, fladlika, grunda fjärden och den kontrastfyllda miljön gör området till ett värdefullt område för sjöfågellivet.

Slutsatser: *Området lämpar sig inte för fritidsbebyggelse eftersom samtliga lokaler har känsliga positioner i landskapsbilden. Tät fritidsbebyggelse runtomkring gör att området behövs för det rörliga friluftslivet. Stränderna är företrädesvis olämpliga för fritidsbebyggelse emedan de är grunda sankar och mjuka.*

S 3 Kungsöfjärden (I.3), SN*, Gottby och Kungsö

Areal: 20,5 ha

Landskap: Grund (ca 0,5 m) sjö av Chara(kransalg)-typ. Centralt i sjön en ö med ett gammalt hus.

Botanik: Omgivningen av lundar, lövängar och odlingar men i öster ställvis barrskog. Stränderna delvis sumpiga, delvis fasta, platsvis kraftig strandvegetation av älggräs, lysning, vide, björk och al. Vass och dunkavle dominerar i strandzonen och av vattenväxterna gäddnate och andmat. Igelknopp och hästsvans förekommer, likaså blåsört. Botaniskt viktig lokal. Stränderna opåverkade av fritidsbebyggelse.

Zoologi: Zoologiskt är Kungsöfjärden värdefull som fågelsjö.

Slutsatser: Kungsöfjärden är både botaniskt, zoologiskt och vad landskapsbilden anbelangar en omistlig miljö. Stränderna är olämpliga för bebyggelse. Vattenkvaliteten och igenväxningen bör bevakas.

S 4 Katthavet (I.4), SN*, Kungsö och Gottby.

Areal: 3,75 ha (del av området ligger inom område med detaljplan, DP 2.)

Landskap: Grund Chara-sjö. Omgivning av betes och odlingsområden.

Botanik: Tämligen rik vattenvegetation av kamnate, krusnate, andmat, blåsört, igelknopp, svalting, hästsvans, vattenranukel. Området opåverkat av bebyggelse.

Zoologi: Värdefull fågelsjö.

Slutsatser: Sjön är en omistlig naturmiljö och stränderna är olämpliga för fritidsbebyggelse. Vattenkvaliteten bör bevakas.

S 5 Gottby sund (I.5), Gottby.

Areal: 7,0 ha

Landskap: Det inre av Gottby sund är en grund vik bevuxen med vass i små dungar. Stränderna är sankt och mjuka och här utbreder sig vidsträckta strandängar och buskmarker som utnyttjas som betesmark. En intressant landskapstyp utgör detta vidsträckta betesmarksområde.

Zoologi: Området är zoologiskt av betydelse. Utmärkt biotop för andfåglar och svanar. Ängsmarken värdefull för spov, tofsvipa, beckasiner o.a. vadare samt lärkor. Kraftig buskvegetation runt området.

Slutsatser: Det inre av Gottby sund är ur ornitologisk synvinkel en värdefull miljö. Området lämpar sig illa för bebyggelse. Området är en intressant kulturmiljö (betesmark-hed).

S 6 Kungsö by (I.6), Kungsö.

Areal: 9,25 ha (del av området ligger inom område med detaljplan, DP 2.)

Landskap: Mycket förnämlig landskapsbild och vacker kulturmiljö mellan Kungsö by och Katthavet.

Botanik: Stora höjdskillnader och genuin bebyggelse ger byn en ovanlig karaktär av ödemarksby. Vackra hamlade askar och buskmarker.

Slutsatser: Naturvårdare och kulturhistoriker bör närmare studera området. Fritidsbebyggelsen bör här noggrant planeras så att inte byns genuina karaktär förstörs.

- S 7 Buröfjärden – Skäret (I.7) SN*, Torp och Möckelö.**
Areal: 16,0 ha (del av området ligger inom planerat område, GP3 och GP5.)
Landskap: Fjärden söder om Ramsholmen, det lilla landet Skäret samt östra stranden från inloppet till Bursundet ända till vägbanken vid Torpfjärden. Botaniskt visar stränderna upp en typisk mellan-inre skärgårdskaraktär.
Zoologi: Den grunda fjärden är främst av betydelse för sjöfågellivet.
Slutsatser: Fjärden är av betydelse för fågellivet och landskapsbilden sedd från huvudvägen och området här bör inte ur miljövardssynpunkt sett bebyggas. Bevakning av vattenkvaliteten är önskvärd.
- S 8 Säviken (I.8) SN*, Kungsö och Gottby.**
Areal: 23,40 ha
Landskap: Sävvikens västra strand från Burvad upp till vikbotten och det tillandade området ända upp till landsvägen är ett botaniskt och zoologiskt värdefullt område. Området har främst karaktär av vassbevuxen vik och innanför vassen ligger vida sankängar. Sundet mellan Hindersskäret och fastlandet är helt vassbevuxet. Ovanför strandängarna utbreder sig en omväxlande och trevlig berg- och buskmarkstopografi. Platsvis en vacker kappa av havtorn. Getapel, olvon förekommer också men buskfloran domineras av en. Trakten botaniskt värdefull.
Zoologi: Området är zoologiskt av betydelse, främst för olika andar, svanar och vadare men också sångare av olika slag finner utmärkta biotoper i den välutvecklade buskvegetationen ovanför strandängarna.
Slutsatser: Området, ca 23,4 ha, är zoologiskt och botaniskt värdefullt. Stränderna är olämpliga för fritidsbebyggelse, de är både sank och grunda. Området bör inte bebyggas.
- S 9 Brändö (I.10), SN***
Areal: 2,25 ha
Landskap: Nordväst om Brändö alldeles invid landsvägen på södra sidan en mycket vacker en-björk- (hamlade) hage.
Botanik:
Slutsatser: Hagen är av största betydelse för landskapsbilden eftersom den ligger alldeles invid vägen till Hammarland-Eckerö. Hagen är sällsynt vacker och karaktären bör bevaras. Ingen bebyggelse bör tillåtas inom området. Åtgärder: Skonsam uppbuskning av en, hamling av nya och gamla träd, stegvis förnyelse. Tänkbart fredningsobjekt.

- S 10 Vargsundet (I.13), Västansunda, Södersunda, Vargsunda och Norrsunda.**
Areal: 29,23 ha
Landskap: Östra stranden av Vargsundet ända från gränsen mot Finström ner till vikens slut i söder har värdefull natur. Det är fråga om omväxlande lövängslund-, hagmarks-, örtmarks-områden av vacker och omväxlande karaktär.
Botanik: Strandvegetationen är främst vass, dunkavle och säv med täta bestånd av al, älggräs och lysning innanför. Många vackra sankastrandängar finns också. Typiska lövängslundområden finns med hassel och vårortsflora men igenväxningen av gran och sly gör sig gällande. Mindre röjningar har gjorts. I övrigt dominerar hag- och buskmarkerna. Området är botaniskt anmärkningsvärt.
Zoologi: Zoologiskt är området också värdefullt, främst som biotop för andarter och knölsvan samt för vadare. Lundarna innanför erbjuder en rik småfågelfauna biotoper. Viltbiotoper för hare, rådjur, morkulla, duvor och järpe.
Slutsatser: Området har stora naturvärden både vad flora, fauna och landskapsbild angår. Vattendragen är känsliga varför t.ex. en expanderande fritidsbebyggelse med utsläpp här kan ställa till skador snabbt. Områdena borde i viss grad röjas och för övrigt hållas som beten. Vattenkvaliteten bör bevakas och kontrolleras kontinuerligt. Strandområdena bör ur naturvårdssynpunkt inte bebyggas.
- S 11 Vargsunda (I.15), Vargsunda.**
Areal: 0,50 ha
Landskap/botanik: Alldeles invid vägen söder om byn ett vackert björkbestånd.
Slutsats: Björkbeståndet påverkar kraftigt landskapsbilden positivt och ur naturvårdssynpunkt är det önskvärt att det inte kalhuggs.
- S 12 Bredhällsberget (I.16), Södersunda.**
Areal: 4,75 ha
Landskap: Norr om, alldeles intill vägen mellan Södersunda och Ulfsby ett vacker öppet tuvigt starr-vitmossekärrområde. Bevuxet med små tallar, pors och starr på tuvor. Helt öppen ljung-starrtyp. I laggen, vitmossor, ljung, pors, kråkris, björk och tall. Fläckigt nyckelblomster.
Botanik: Biotop för hare och orre.
Zoologi: Ligger invid vägen och påverkar positivt landskapsbilden. Bör därför ur naturvårdssynpunkt bevaras outdikad.
Slutsatser:
- S 13 Lemström, Näset 1 (I.17), Önningeby.**
Areal: 3,75 ha
Landskap: Ett hagmarksområde på båda sidor om Lemlandsvägen just norr om Lemströms kanal. Ett mycket vackert hagmarksområde av björk och örnbräken företrädesvis och med klibbal i en kapp mot stränderna.
Botanik: Stränderna är grunda, steniga eller svagt vassbevuxna.
Slutsatser: Landskapsbilden runt Lemströms kanal har alltid hört till Ålands vackraste och fortfarande är den mycket tilltalande. Bebyggelsen i detta område har under de senaste åren påverkat landskapet i negativ riktning. Vackra fragment av vad som en gång varit en helhet bör räddas för att bevara områdets karaktär.
Åtgärder: Röjning, eventuell betning. Björken bör bevaras som dominerande trädslag i området med undantag av just invid kanalen där ädla lövträd bör hållas.

S 14 Södervik 1 (I.18), Önningeby.

Areal: 3,75 ha

Landskap: Mellan Södervik och Lemlandsvägen finns ett område med mycket vacker

Botanik: landskapsbild. Det är en öppen delvis betad hagmark i norra ändan dominerad

Zoologi: av klibbal, björk och en i buskskiktet. Området har ingen större zoologisk betydelse.

Slutsats: I norra delen bör detta området bevaras intakt och i fortsättningen betas. De vackra alarna som bildar den glesa kappan mot Södervik får inte huggas bort. Bebyggelse är här olämplig emedan landskapsbilden är mycket känslig. I södra delen borde det fina askbeståndet gallras fram och bilda trädskikt bakom havtornskappan. Stränderna olämpliga för fritidsbebyggelse (grunda, sank).

S15 Nättelsvik (I.19) SN*, Önningeby.

Areal: 7,25 ha

Landskap: Långgrund, öppen vik med till stor del låga madliknande stränder, som vi

Botanik: högvatten översvämmas. Viken är till stor del bevuxen med vass och innanför vassen mot stranden bårder av säv. Innanför strandmaderna strandkappa av klibbal, hallon och älggräs. En vacker vik som har en rätt stor betydelse som fågelvik.

Zoologi: Viken är ett av de mest omtyckta ställena av gräsänder i närheten av staden och i synnerhet under höstflyttningen slår flyttande fåglar gärna ner här. Vanliga fåglar i Nättelsvik är skedand, kricka, skäggdopping, sothöna, vigg men här häckar också knölsvan.

Slutsatser: Ur naturvårdssynpunkt är det angeläget att Nättelviks zoologiska karaktär bevaras. Jakten på höständer är idag hård i Nättelsvik och en total fredning är önskvärd. Den grunda viken är en känslig recipient och risken för eutrofiering är säkert stor från ovanliggande åkrar och fritidsbebyggelse. Runt viken och på den vackra udden väster om Nättelsvik är ytterligare fritidsbebyggelse inte önskvärd.

S 16 Kungsnäsudden (I.20), Önningeby.

Areal: 4,75 ha

Landskap: Kungsnäsudden är mycket vacker med en dominerande lövträdsvegetation av

Botanik: björk, al och ask. Örtfloran, i synnerhet vårörtsfloran med blåsippor i stora mängder är påfallande. Viken på västra sidan, Äskviken, är av vass- och sävtyp medan den lilla viken på nordsidan saknar vass och är typisk sävtyp.

Zoologi: Zoologiskt sett är Kungsnäsudden en utmärkt biotop för andfåglar, sångarter, orre, järpe, duvor, hare och rådjur.

Slutsats: Med beaktande av den hårda fritidsexploateringen av de förnämliga Önningebyuddarna och vikarna runtomkring är det ur naturvårdssynpunkt önskvärt att Kungsnäsudden icke bebyggs utan bibehålls i dess nuvarande skick. En försiktig uppbuskning och fortlöpande översyn är önskvärd.

- S 17 Brännholmsudden, Apalnäs, Kungsnäsudden, Vassgrundet (I.21) SN*, Önningeby.**
Areal: 1,25 ha
Landskap: På spetsen av Brännholmsudden, Apalnäs, Kungsnäsudden finns mycket täta och höga havtornsbestånd. I synnerhet på Apalnäset är beståndet högt, på Kungsnäsudden är det mycket vackert. Dessa havtornsbestånd präglar i hög grad dessa uddar från sjön. Uddarna påverkar kraftigt landskapsbilden.
Zoologi: Zoologiskt utgör dessa havtornsbestånd både en bra näringsbiotop för många bärätande fågelarter och en bästa tänkbar skydds- och häckningsbiotop för sångare och vattenfåglar. Ca 300 m från uddarna finns ett märkligt vassbevuxet grund av zoologisk betydelse som häcknings- och vistelseplats för andarter och andra vattenfåglar.
Slutsatser: De vackraste havtornsbestånden och Vassgrundet bör fredas. Ingen bebyggelse är lämplig ute på uddarnas spets eller Vassgrundet.
- S 18 Rödgrunden, Hummelvik (I.22), Önningeby.**
Areal: 9,80 ha
Landskap: Ett av de ställen där Lumparns monotona kust bryts i en skärgårdslik miljö och i synnerhet zoologiskt, men också botaniskt bör man relativt sett värdera området högt. Hummelvik är en grund vik, delvis bevuxen med vass utanför stora fuktiga strandängar med säv-, tåg- och starrarter.
Zoologi: Områdena runt Rödgrunden och Hummelviken erbjuder en mångsidig fågelfauna utmärkta häckningsbiotoper och matplatser.
Slutsatser: I sydöstra Önningeby hör området runt Rödgrunden och Hummelvik till de ur botanisk och zoologisk synvinkel mest värdefulla områden. Området är främst av zoologisk betydelse (sjöfågel) men också botaniskt anmärkningsvärt (lundar, strandängar, vassar). Fritidsbebyggelse är olämpligt ute på Rödgrundet och inne i den inre delen av Hummelvik.
- S 19 Nordanberget (I.23) SN*, Önningeby.**
Areal: 3,5 ha
Landskap: Havet har nordost om Nordanberget grävt ur förvittrade partier av rapakivin och strandgrottor har på så sätt uppstått. Strandgrottor är unika i Finland.
Slutsatser: Dessa grottor bör enligt Nils Edelman fridlysas.
- S 20 Önningeby (I.24), Önningeby.**
Areal: 1,5 ha
Landskap: Vacker hage av höga rakstammiga björkar och aspar nordost om vägskalet till Önningeby vid huvudvägen till Lemland. Björkarna och asparna påverkar kraftigt landskapsbilden positivt från landsvägen.
Slutsatser: Träden har stor betydelse för landskapsbilden och bör inte huggs ned.
- S 21 Björsby (I.26) SN*, Björsby.**
Areal: 0,75 ha
Landskap/botanik: Poppelbestånd öster om landsvägen invid Björsby skola.
Slutsatser: Poppel är sällsynt i landskapet och detta bestånd påverkar kraftigt landskapsbilden invid vägen. Poppelbeståndet bör bevaras och skötas.

S 22 Röda kon (I.27) SN*, landskapet Åland.

Areal: 0,75 ha

Landskap: På östra stranden av Röda kon finns i rapakivin gammalt förvittringsgrus, som

Botanik: hårdnat till en bergart långt före istiden, troligen för mer än 1000 miljoner år sedan. Skärflora, ingen fritidsbebyggelse.

Zoologi: Av betydelse för sjöfågelfaunan i Lumparn. Även i övrigt zoologiskt anmärkningsvärd.

Slutsatser: Ur geologisk synvinkel är Röda kon ett tänkbart fridlysningsobjekt (Nils Edelman). Också för sjöfågelfaunan måste Röda kon, som ett av de få skären i Lumparn, anses vara av stor betydelse. Olämpligt för fritidsbebyggelse.

S 23 Ytterbyviken, Ämnäsviken, Kaldersfjärden, Långsjön (I.28) SN*, Ytterby, Jomalaby, Björsby och Gölby.

Areal: 74,00 ha

Landskap: Vidsträckta grunda innanvatten av inre skärgårdstyp, som sträcker sig från

Botanik: Ytterbyviken till kommungränsen uppe vid Långsjön. Åkaraktär vid Ämnäs bro, omväxlande stränder, delvis karga bergsstränder med barrskog ovanför, delvis mjuka sankstränder bevuxna med säv och vass och innanför vida strandängar.

Lundar, busk- och hagmarker förekommer allmänt längs stränderna i denna miljö.

Ett öppet och attraktivt landskap, delvis betat.

Rik och omväxlande busk- och örtflora.

Rik vatten- och strandväxtlighet.

Förnam landskapsbild.

Zoologi: Utmärkta fågelmarker. Alla slags änder, doppingar och sot- och sumphöns. Vadarbiotoper på sankmarkerna. Sångarbiotoper i buskmarkerna.

Slutsatser: En främst värdefull zoologisk miljö men även botaniskt intressant område. Stränderna är längs långa sträckor olämpliga för fritidsbebyggelse. De är grunda och sank och vattnen bör bedömas som känsliga. Vattenkvaliteten bör bevakas.

S 24 Degerbergsfjärden (I.33), Södersunda, Torp, Västansunda.

Areal: 7,0 ha (del av området ligger inom delgeneralplan GP 5)

Landskap: Artrik grund brunmossesjö i odlingslandskap. Östra sidan brant bergsstrand.

Botanik: Kantas av en bård av vass, dunkavle och säv. Vattenvegetationen domineras av kamnate, ålnate, blåsört, näckros, igelknopp, svalting, hästsvans och vattenranunkel.

Zoologi: Värdefull fågelsjö.

Slutsatser: Sjön är en omistlig naturmiljö och stränderna är olämpliga för fritidsbebyggelse. Vattenkvaliteten bör bevakas.

S 25 Lemströms kanal 1 (I.34)

Areal: 1,75 ha

Landskap/botanik: Vacker parkmiljö med ädla lövträd (alm, lind, ask, lönn, oxel) och björk.

Zoologi: Vintertid oftast öppen strömfåra med förekomst av knölsvan, gräsand och storskrake. Parkområdet har nyligen igenplanterats med björk, al, tall och lärk. Åtgärden bedöms negativ ur naturvårdssynpunkt.

Slutsatser: Området är en värdefull kulturmiljö. Ur naturvårdssynpunkt bör området skötas som park med ädla lövträd. I synnerhet barrträdsplantorna bör avlägsnas.

- S 26 Möckelö havsbad (I.35)**
Areal: 18,25 ha (del av området ligger inom delgeneralplan, GP3)
Landskap: En öppen grund sandstrand mot väster med berg och barrskog innanför. Mot
Botanik: nordväst bergiga djupa stränder. Omgivningen påverkad av bebyggelse och slitaget är hårt på floran.
Slutsats: Möckelö havsbad samt bergsområdet norr och öster om sandstranden bör bevaras som strövområde med tanke på det stora behovet runt badplatsen och campingplatsen. Slitaget på lavar och mossor är här mycket stort och i praktiken återstår på många platser blott en barrmatta. Gångstigar bör markeras. Fritidsbebyggelse är olämplig inom området.
- S 27 Lumparbergen, Sandviksberget, Fallberget, Nordanberget, Tallnäs (I.38), Ytterby, Överby och Önningeby.**
Areal: 205,00 ha
Slutsatser: Lumparbergen, Sandviksberget, Fallberget, Nordanberget och Tallnäs har skogsproduktionsmässigt mycket litet att ge. Endast på sluttningarna och i de större dalarna är skogen växtlig men transportförhållandena är svåra. Bergskomplexet har stor betydelse för landskapsbilden och ur naturvårdssynpunkt vill man rekommendera att detta bergskomplex bevaras som strövområde som inte bör bebyggas utan bebyggelsen bör koncentreras till någon lämplig plats intill strövområdet, i detta fall t.ex. Norrviken. Obs. dock att de högre belägna lav-ljungtyperna är slitagekänsliga. De geografiska förhållandena är här inte heller sådana att det är lämpligt med en fritidsbebyggelse, stränderna stupar i regel brant och olägligt mot sjön. Området är speciellt lämpligt för: skogsvandringar av mer krävande typ, skidning i vissa delar, jakt och sportfiske, bär och svampplockning. Benviken ev. av framtida betydelse för rörligt friluftsliv.
- S 28 Saltholmen och Kattgrundet (I.39) SN*, Kalmare och Önningeby.**
Areal: 4,75 ha (del av området ligger inom område med delgeneralplan, GP2)
Landskap: Till Saltholmarnas grupp av skär hör tre land, Saltholmen, Lilla Saltholmen och
Botanik: Kattgrundet.
Saltholmarna har en mycket omväxlande natur, delvis är de bergiga med tallskog och granskog, delvis lövträdsb eklädda. På södra stranden är Saltholmarna vassbevuxna, men å norra sidorna är stränderna klippiga. Floran är uppmärksam av botaniker och anses vara intressant.
Zoologi: Saltholmarna är tillhåll för sjöfågel.
Slutsatser: Saltholmarna är obebyggda med undantag av MSF:s stuga på Kattgrundet och ett gammalt oanvändbart hus på stora Saltholmen. I alla avseenden är Saltholmarna lämpliga som fritidsområde. Möjligheterna till fiske och bad är utmärkta vid Saltholmarnas klippiga stränder samtidigt som besökaren här erbjuds en vacker och intressant natur. Ur naturvårdssynpunkt bör dock Saltholmarna vara fredade för jakt året runt. Ingen fritidsbebyggelse är önskvärd ur naturvårdssynpunkt.

S 29 Ingby Bergen (I.40) SN* (del av området), Ingby.
Areal: 91,50 ha (södra delen av området ligger inom område med delgeneralplan, GP1)
Landskap: Berg på 70 meter öh. I kanterna grov skog, högre upp tallskog av lav- ljungtyp.
Botanik: I öster brant förkastning.
Stenåkrar.
En hålväg och trollkyrka gör området till ett omtyckt exkursionsmål.
Gångstig utmärkt. Fin utsikt och landskapsbild. Mellan förkastningsväggen och vä-
gen en vacker tallskog.
Täktverksamhet i östra kanten.
Zoologi: Viltbiotoper.
Slutsatser: Området är lämpligt friluftsområde i kombination med skogsbruk. Den vackra sko-
gen mellan vägen och berget bör inte kalhuggas. Täkt bör inte tagas upp synlig från
vägen. Området bör inte bebyggas. Nuvarande täkt bör avbrytas och restaureras.
Stenåkrarna, hålvägen och grottan är värdefulla. Gångstigar bör markeras för fri-
tidsfolket emedan de högre belägna lav- ljungtyperna är slitagekänsliga.

2.5. TRAFIKOMRÅDE

2.5.1. Huvudväg (T)

T 1 Huvudväg 1

Huvudväg nummer 1, Hammarlandsvägen, går västerut från Mariehamn genom Jomala mot Eckerö, Berghamn.

T 2 Huvudväg 2

Huvudväg nummer 2, Nya Godbyvägen, går från Mariehamn norrut mot Godby och vidare österut till Prästö i Sund.

T 3 Huvudväg 3

Från Mariehamn österut mot Lemland och vidare till Långnäs färjhamn i Lumparland går huvudväg 3, Lemlandsvägen.

2.5.2. Fartygsled

Med beteckningen anvisas farleder för handelssjöfart av klass I och II.

2.5.3. Småbåtsled

Med beteckningen anvisas en led för småbåtstrafik som är av nationell betydelse.

2.5.4. Vandringsled

Vandringsleden i Jomala går från Hammarudda genom Djurvik, Gottby, Kungsö, Sviby, Dalkarby, Prästgården, Ingby och Karrböle byar vidare till Emkarby by i Finströms kommun.

2.6. OMRÅDEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER I BYGGNADSORDNINGEN

Byggnadsordningen för Jomala kommun har antagits av kommunfullmäktige 18.3.1986 och fastställts av Ålands landskapsstyrelse 16.1.1987. Byggnadsordningens ikraftträdande var 22.1.1987. I byggnadsordningen för kommunen finns följande områden med särskilda bestämmelser:

BO 1 Strandområde, byggnadsordningen 53 §, Önningeby by.

På området ska förutom andra gällande bestämmelser följande iakttas:

- Tomtstorleken ska vara minst 7000 m². Denna bestämmelse gäller dock ej för tomter, som styckats till självständig fastighet senast den 30.06.1975.
- På byggnadstomt må uppföras endast en bostadsbyggnad i högst 2 våningar, och med en sammanlagd våningsyta av högst 300 m².
- Byggnadsnämnden kan innanför området ålägga byggherren anslutning till allmänt avloppsverk, eller om allmän avloppsledning ännu inte är utbyggd, kräva att avloppet planeras så att anslutning till planerad ledning kan göras i ett senare skede. Denna bestämmelse kan tillämpas i de fall byggnaden placeras på ett avstånd av högst 100 m från allmänt avloppsnät.

BO 2 Landsvägsområde, byggnadsordningen 55 §

Då nybyggnad uppförs invid Hammarlandsvägen (landsväg nr 1, T1), Nya Godbyvägen (landsväg nr 2, T2) eller Lemlandsvägen (landsväg nr 3, T3) ska avståndet från vägens mitt vara minst 40 m.

2.7. OMRÅDEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER I PLAN- OCH BYGGFÖRORDNINGEN

I Plan- och byggförordningens § 21 mom. 2 om *byggnaders placering utanför planlagt område* sägs följande: *Bostadshus och andra byggnader avsedda för boende får inte placeras lägre än två meter över medelvattenståndet om inte särskilda åtgärder vidtas för att hindra vatten från att tränga in i byggnaden. Om inte annat bestämts i en kommunal byggnadsordning får dock en bastubyggnad på högst 15 m² placeras på en lägre nivå över medelvattenståndet och närmare stranden förutsatt att byggnaden passar väl in i omgivningen.*

I kommunöversikten visas höjdkurvan för två meter över havet i en heldragen linje i färgen magenta. Linjen visas även på planerade områden.

2.8. KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA MILJÖER

Kulturmiljöinventeringen 1979

Här upptas värdefulla kulturmiljöer enligt kulturmiljöinventeringen (1979). Nummer inom parentes hänvisar till denna. Text med kursiv stil utgör citat ur kulturmiljöinventeringen.

K 1.1 Andersböle/Björnsby, bebyggelse, odlingslandskap, bjökhage (1.1)

- *Andersböle 1:3. Mangårdsbyggnad från 1865. Modern tillbyggnad på baksidan. Ett flertal äldre uthusbyggnader finns bevarade: ria, smedja, bastu, källare, lillstuga, härbre och nyrenoverad kvarn från 1768 samt en yngre ladugård och ett garage.*

Söder om gården en hage med raka, högstammiga björkar. Beståndet gallras regelbundet. Gården omges i övriga väderstreck av impediment med stora odlingsrösen och av åkrar.

- *Korsö 3:11 från 1869. Före detta arrendetorp till Norrgårds i Björnsby, nu tillhörigt Andersböle.*
- *Västrasvällandet 3:13. Ett före detta torp med mycket välbevarad 1800-talskaraktär och i gott skick. Frukträdgård och hamlade träd i husets närhet.*

Värdering *Området runt Andersböle är välhållet, markerna är hävdade och byggnaderna är i gott skick. Korsö och Västrasvällandet ligger öppet exponerade nära huvudvägen. Båda har väl bevarat 1800-talskaraktären i exteriörerna och ligger i ett attraktivt landskap.*

K 2.1 Björnsby; del av by (2.1)

Gårdarna ligger på två kullar på ömse sidor om byvägen och omges av åkrar och betesmarker.

- *Mellangård 3:15 (Erik Ers) från 1931 och Veckmans 5:6 (Erikans) har fasader av delvis modern karaktär. Erik Ers har äldre lillstuga samt härbre och lider. Erikans har en långa uthusbyggnader i vinkel mot mangårdsbyggnaden; magasin och källare av sten, saltbod samt lillstuga. Utanför gårdsplanen vedlider, ladugård samt ett timrat lider som tidigare härbärgera byns gemensamma brandredskap. Öster om Erikans öppen hagmark med björkar.*
- *Norrgård 6:2, som är ett gammalt frälsehemman, har ett dominerande läge på den västra kullen. En byväg löper mellan gårdsbyggnaderna. På Norrgårds finns två mangårdsbyggnader, varav den största sannolikt är uppförd omkring 1830. Huset har en i sen tid omändrad veranda och balkong, men har i övrigt bevarat 1800-talskaraktären. Den mindre mangårdsbyggnaden från 1850 har en omändrad exteriör som ger ett tämligen modernt intryck. Till gården hör en mängd uthus.*
- *Västergård 2:14 har modernare mangårdsbyggnad och uthus. Ladugårdens äldsta del av sten är en rest av en äldre ladugård.*

Värdering *Gårdarna har ett vackert, öppet och dominerande läge, vilket gör området känsligt för förändringar.*

De många bevarade uthusbyggnaderna på Norrgårds är en intressant rest av traditionen att hålla olika byggnader för olika funktioner. Den äldre mangårdsbyggnaden på Norrgårds har en välbevarad exteriör, där endast entrén med den ovanpåliggande balkongen skiljer sig från byggnadsstilen. Övriga byggnader av kulturhistoriskt värde är främst stendelen av ladugården på Västergårds samt uthusbyggnaderna på Erikans och Erik Ers, med tonvikt på magasinet av sten och det f.d. brandlidret på Erikans.

K 2.2 Björsby/Jomalaby; Odlings-, beteslandskap, byhamn, bönehus (2.2)

Öppet, vidsträckt kulturlandskap med företrädesvis betes- och odlingsmarker.

Värdering Vidstäckt, hävdad kulturlandskap av säregen karaktär och med fria vyer. Områdets värde ökas av att det är helt fritt från bebyggelse, så när som på nyttobetonade byggnader.

K 3.1 Brändö; Hage (3.1)

Hage med hamlade björkar och enar, sydväst om huvudvägen.

Värdering Sällsynt stort och vackert bestånd av hamlade björkar. Utmärkt läge invid huvudvägen. Hagen är av stort landskapsbilda- och kulturhistoriskt värde. Området bör underhållas och förnygras.

K 3.2 Brändö; Tuväng (3.2)

Relativt stor, betad tuväng söder om huvudvägen mot Hammarland.

Värdering Väl bibehållen tuväng. Då betning ännu pågår finns möjlighet att upprätthålla karaktären.

K 4.1 Buskböle; Bebyggelse (4.1)

- Westergård 2. Mangårdsbyggnad från 1850. Ursprungliga inredningsdetaljer bevarade. Äldre lillstuga, stenkällare och härbre, det senare med plåttak från Bomarsund. Dessutom yngre ladugård, lider och en lillstuga.
- Boströms. Torp från 1892, stenkällare och bod.

Värdering Både Westergårds och Boströms är bevarade i mycket bra skick. Vackra omgivningar. Ovanligt välbevarat och vackert vägparti.

K 9.1 Gottby; By, odlings-, beteslandskap (9.1)

Norra Gottby är en väl samlad, på slät mark belägen by, med omgivande åkrar och betesmarker. I södra Gottby ligger bebyggelsen spridd utmed vägarna.

Mangårdsbyggnaderna härstammar i regel från perioden 1860-1920. Cirka hälften av dem har fått tillskott som avviker från byggnadsstilen. Ett stort antal äldre uthusbyggnader är bevarade i byn.

De kulturhistoriskt värdefullaste objekten i området är i Norra Gottby:

- Mickels 12:2. Mangårdsbyggnaden är uppförd 1869. Huset har ett anslående yttre, som understryks av färgsättningen. Veranda med tätspröjsade fönster och andra dekorativa snickeridetaljer. Ett flertal gamla uthusbyggnader hör till gården. Ett nytt boningshus i modern stil är dock uppfört i vinkel mot det gamla huset.
- Väster och norr om Mickels ett stort område med välbevarade betesmarker.
- Lassas 13:7. Mangårdsbyggnaden från 1890 med veranda och kontursågade fönsterfoder.
- Thoras 7:12. Den gamla mangårdsbyggnaden är uppförd 1865. Välproportionerat hus med veranda, som är bevarad i alla detaljer. Vid Thoras och vid granngården Thors står vackra askar som planterades i början av 1900-talet.
- Båtmanstorpet Runebo 4:1 i byns västra utkant. Boningshuset från 1885. Gamla uthusbyggnader. Vålhallen och representativ torpmiljö.
- Torpet Gilders i östra delen av byn.
- Midsommarstången står i vägkorset norr om Jeppas. Stång har funnits på samma plats åtminstone sedan slutet av 1880-talet. Förr var vägkorset samlingsplats för folk i byn.

I Södra Gottby:

- Örjans 3:11. Mangårdsbyggnaden från 1883 har glasveranda och kontursågade fönsterfoder. En askallé som planterades 1928 går österut från gården.
- Pörjens 5:17. Vacker miljö med välbevarade äldre gårdsbyggnader och vårdträd från mitten av 1800-talet.
- Torpet Lindhagen 3:2. Fönsterfoder av samma typ som Örjans. Gammalt härbre och dito källare.
- Till Seffers 6:4 hör en timrad kvarn som renoverades år 1969. Intill kvarnen ett härbre.
- Norr om Storbåtnäs en välbevarad stengärdesgård som går österut från vägen. Gärdesgården byggdes i början av 1900-talet.
- Sydost om vägen mot Djurvik bandfasta gärdesgårdar. På två platser anordningar med sommarbås för kor, byggda av bräder och slänor.

Värdering Det samlade intrycket är en väl bibehållen bebyggelse som i stort sett uppvisar den tidstypiska karaktären. Intrycket förstärks av de många äldre uthusbyggnaderna. Den kulturhistoriska tyngdpunkten ligger på den ovan upptagna bebyggelsen. I planeringen är det av största vikt att området behandlas som en helhet, där man söker bevara den allmänna karaktären.

K 9.2 Gottby, Gottbysund; Byhamn, betesmark (9.2)

Gottby bys samfällda sjöviste med fem sjöbodar och fem båthus. Fyra av sjöbodarna knuttimrade av äldre typ, två av dem rödmålade. Flera av båthusen har inretts till sommarbostäder i övre plan.

Innanför viken ett öppet landskap med betade strandängar och buskmarker.

Värdering *Ombyggnaderna på båthusen strider mot husens ursprungliga funktion och måste betraktas som ett ingrepp i hamnmiljön. Platsen har trots detta kulturhistoriskt och estetiskt värde. Gottbysund är den största byhamnen i Jomala. Kulturlandskapet innanför viken är ett värdefullt komplement till bebyggelse/odlingsmiljö i Gottby.*

K 9.3 Gottby; F.d. folkskola (9.3)

Före detta Gottby folkskola från 1903. Byggnaden är uppförd i stilen som var på modet i början av detta sekel; ljusst oljemålad panel i stående och delvis liggande pärlspont, stora fönster och utskjutande tak med synliga sparrar. Rödfärgade listverk och fönsterfoder.

Värdering *Välbevarad byggnad. Skolan är den enda i Jomala i denna byggnadsstil.*

K 10.1 Gölby; Betesmark, bebyggelse, postväg (10.1)

Betesmarker med enbuskar på båda sidor om huvudvägen. Åkrar i områdets västra och södra delar.

Parallellt med huvudvägen i områdets nordöstra del är en sträckning bevarad av den gamla postvägen.

Följande äldre bebyggelse uppvisar en tidstypisk karaktär:

- *Torpet Hagbo 6:4, med ladugård.*
- *Torpet Lugnet 6:6 från 1926, med lider.*
- *Mellangård 3:17. Mangårdsbyggnadens kärna härstammar enligt uppgift från 1700-talet.*
- *En kvarn på Karls 6:20, som restaurerades av byalaget år 1969. Kvarnen hörde ursprungligen till Jomala prästgård.*
- *Borgs 2:27 från 1892, med yngre uthusbyggnader.*

Värdering *Vackra betesmarker som ännu är i användning. Karaktärsväxten enen är en typisk kulturväxt som gynnas av betning. Öppet läge invid Gamla Godbyvägen. Den korta sträckningen av postvägen torde vara den enda i Jomala bevarade delen av denna tidigare viktiga öst-västliga förbindelseled. Av i området ingående bebyggelse är i inventeringen upptaget de kulturhistoriskt värdefullaste. De två torpen bör uppmärksammas. Små, välbevarade torp med uthus är sällsynta i kommunen.*

K 11.1 Hammarudda; Stengärdesgård (11.1)

En ca 150 m lång stengärdesgård, som ligger i ett skogsbryn med en sträng av buskmarker och sedan ett öppet fält mot väster. Gärdesgården bitvis något nedfallen.

Värdering *Sällsynt vacker, väljord och väl bibehållen stengärdesgård i naturskönt kulturlandskap.*

K 15.1 Jomalaby; By (15.1)

Byn är uppdelad i två grupper, med Jomala gård och en klunga torp i norr, samt i söder gårdar på ömse sidor om den vindlande byvägen.

Jomala gård bildades i mitten av 1500-talet av två hemman. I början av 1600-talet kom gården under kronan. Från ca 1700 är Jomala gård häradshövdingeboställe.

Karaktärsbyggnaden flyttades 1914 till Tullarns äng i Mariehamn. Byggnaden brann 1918.

Ett tingshus har även funnits på Jomala gård. Byggnaden revs 1913 och av virket uppfördes ungdomslokalen Berghyddan i Möckelby.

Gårdens funktion är sedan 1922 lantmannaskola. Anläggningen är av herrgårdstyp med huvudbyggnad (skolbyggnad) och två mindre flygelbyggnader (lärarbostäder). På skolbyggnaden från 1921 har tillkommit en flygel mot öster, ny entré samt nya fönster i källarvåningen. Den södra lärarbostaden är uppförd 1927, den norra 1931. Byggnaderna har en genomarbetad arkitektur med harmoniska proportioner i huskropparna och dekorativa detaljer som givits olika utformningar på dem båda. På den norra lärarbostaden har senare en balkong tillbyggs.

Till gården hör en mängd ekonomibyggnader för olika funktioner. En nyrenoverad kvarn är flyttad från Bertilas.

Sydost och söder om skolan har uppförts byggnader som på ett iögonfallande sätt i karaktären skiljer sig från Jomala gårds miljö.

Norr om gården ligger två välbevarade torp:

- Linholms 5:8 är i liknande stil som Jomala gårds lärarbostäder, dock i enklare utförande.
- Pohjolas är av 1800-talstyp med tillbyggd veranda. Ett äldre härbre står bakom huset.

I södra byn finns flera välbevarade miljöer och objekt:

- Sällsten 1:1 från mitten av 1800-talet. Samtliga uthusbyggnader gamla och välbevarade, inklusive en fullt utrustad smedja.
- Tomtens 3:8, vars mangårdsbyggnad och lillstuga ligger inbäddade i ett stort bestånd av gamla askar. Båda byggnaderna är från 1800-talet och har närmast identiska glasverandor. Till gården hör ladugård i natursten och timmer, två gamla härbren samt källare. Garagebyggnaden är flyttad från den samfälliga byplatsen där den tjänade som vagnslider för byns gemensamma brandspruta och som mangelbod.
Ålands folkhögskola började sin verksamhet på Tomtens.
- Andersas 2:4 med mangårdsbyggnad från 1917. Verandan lär vara flyttad från tingsgårdens som stod på Jomala gård. I vinkel mot denna ligger lillstugan samt vid sidan därom ladugården i timmer.
- Södergård 5:13 från år 1900. Mangårdsbyggnaden bevarad i stilen som var typisk i seklets början.
- Vid Bertilas 4:3 står en parbod och ett härbre, båda i mycket gått skick.
- Vid Jomala viken finns en äldre timrad sjöbod samt några yngre båthus vid byns samfälliga strand.
- Sydväst om byn finns en tomt med gammal fruktträdgård och en husgrund. Lämningarna härrör från vad som omtalas i Radloffs "Beskrifning öfver Åland" från 1795: "På Häradshövdinge Boställets ägor företog sig år 1772 Herr Assessoren Jonas Palm odlingen af et äfven til betesmark otjenligt kärr. På denna fordom oländiga mark fås nu 1½ tunnlands rymd, som innehåller öfver 100 unga fruktträd och åtskilliga fruktbärande buskar är äfven anlagd, och i ängar samt hagar finns många unga ekar updragne af olon. Stängsel omkring dessa ägor som utgöra öfver 30 tunnland, består til en del av Björk och Pilhäckar samt jordvall. Åbyggnaden är tilräckelig och skulle vara prydligare, om ej en olycklig eldsvåda år 1786 hade medtagit någon del. Detta Nybygge har erhållit namnet Joppe".

- Flera stengärdesgårdar är bevarade på olika platser i byn.

Under tidigare århundraden har kalkbrytning i trakterna kring byn och vidare runt Lumparen haft stor betydelse för den åländska ekonomin. Lämningar efter verksamhet finns ännu i form av gröppor i marken.

Värdering Jomala gårds betydelse under tidigare århundraden och kända personers anknytning till den, skänker historiskt djup åt platsen. Under detta sekel har gården haft stor betydelse för den agrara utbildningen i landskapet. Om- och tillbyggnaderna på skolbyggnaden avviker från ursprungsstilen. Lärarbo-städerna har arkitektoniska kvaliteter, vilka dock på den norra flygeln störs av den nya balkongen. Nybyggnaderna sydost och söder om skolan stör helhetsintrycket. Trots stilavvikelserna utgör Jomala gård en unik miljö för kommunen. Bebyggelsen är i byn i övrigt mycket välbevarad och utgör tillsammans med växtlighet, byväg och omgivande odlings- och betesmarker en betydelsefull enhet.

K 18.1 Kungsö/Gottby; By, byhamn, odlings-, hag-, betesmark, väg (18.1)

Bebyggelse i byn, som i grunddragen bibehållit en äldre karaktär

- Söderberg 4:4, troligen från mellersta till senare delen av 1800-talet. Huset har välbevarade exteriördetaljer av ålderdomlig karaktär. Stenkällare, lider och ladugård av yngre typ hör till gården.
- Hinders 3:32, av ungefär samma ålder som Söderberg. Öppet dominerande läge på bergshöjden. Välbevarade uthusbyggnader av äldre typ; ladugård, parbod, härbre, källare, svinhus och avträde. Allé utmed vägen.
- Sjölungs 3:45. Kärnan stammar från 1700-talet enligt ägaren. Huset fick sitt nuvarande utseende på 1930-talet, då det höjdes, brädslogs och försågs med veranda. Uthusbyggnaderna är av yngre datum, med undantag av en klädbod från ca 1890.
- Jakos 2:4 från 1927, med flera samtida och senare uthusbyggnader.
- Österäng 3:14, som ligger på slätten och omges av mycket vackra enar och träd, delvis hamlade björkar. Huset är uppfört i början av 1900-talet. Yngre uthusbyggnader.

Värdering Området har en mycket vacker och omväxlande landskapsbild, med en spänning som formas av kontrasterna mellan bergshöjden och slätten/sjön. Vålhallna marker och många vackra buskar och träd inom området. Tilltalande vägparter med den slingrande sträckningen över höjden i byn och vidare ner på slätten till byhamnen. Karaktären är väl bibehållen hos den ovan beskrivna bebyggelsen. Klädboden på Sjölungs är av stort intresse, då dylika bodar numera är mycket sällsynta.

K 22.2 Prästgården/Jettböle/Dalkarby; Bebyggelse (22.2)

Största delen av K 22.2 ligger inom område med delgeneralplan, GP1. För närmare beskrivning se delgeneralplanen.

Inom området ligger Jomala prästgård, ett kantorstorp, ytterligare fyra torp samt idrottsplan.

Värdering Samtliga bostadsbyggnader inom området är i stort sett bevarade i tidstypiskt skick. Av dessa är prästgården och kantorstorpet av störst kulturhistoriskt värde, men också de övriga torpen har intresse såsom hörande till miljön kring kyrkan och prästgården. Idrottsplanen har tyvärr placerats alltför nära prästgården och bör ej ytterligare få inkräkta på miljön.

K 23.1 Ringsböle; Båtmanstorp, jordbruksmuseum, varggrop, tegelungsrester (23.1)

På Södergård finns följande anläggningar:

- *Båtmanstorp från 1700-talet. Nu inrett till museum. Gårdarna i Ringsböle höll gemensam båtsman här.*
- *Albin Siréns jordbruksmuseum, inrymt i en lagerbyggnad. Ålands största samling av äldre jordbruksredskap. Ytterligare delar av samlingen är magasinerade i olika byggnader i byn.*
- *Varggrop, använd fram till tiden efter 1850. Rester av en påle, som var en del av fångst-anordningen, är ännu bevarad i gropens botten.*
- *Norr om varggropen finns rester av en tegelugn, som användes gemensamt av gårdarna i byn.*

Värdering *Båtmanstorpet är en välbevarad kvarleva av det gamla båtmanshållet. Albin Siréns jordbruksmuseum är av synnerligen stort värde för hela Åland. Här kan man bl a se Ålands första traktor och skördetröska. Varggropen är den veterligen bäst bevarade i Jomala, kanske på Åland. Tänkbart restaureringsobjekt.*

K 26.1 Södersunda; By, odlingslandskap (26.1)

Byn ligger öppet exponerad på slätten. Bebyggelsen är samlad dels på landsvägens båda sidor, dels kring bygator söder om landsvägen.

Mangårdsbyggnaderna i Södersunda har många gemensamma drag; de är i regel uppförda under 1860-90-talen, de är byggda i en och en halv våning och har rödfärgad eller ljus oljemålad locklistpanel. Flertalet har försetts med senare, från byggnadsstilen avvikande tillskott, såsom verandor, balkonger, moderna fönster och dörrar.

Många av gårdarna har äldre oförändrade uthusbyggnader.

De bäst bevarade miljöerna i byn är:

- *Burs 1:5. Mangårdsbyggnaden från 1880, verandan senare tillkommen. Härbre, källare och lillstuga runt gårdsplanen.*
- *Korsväga I 3:9 från 1881, med tätspröjsad glasveranda.*

Burs och Korsväga ligger väl synliga intill vägkorset i byns västra del. Båda är kringgårdade av staket och stora träd. Vägkorset användes fram till 1920-talet som dansplats för traktens ungdomar.

- *Övre Köpmans 9:1 ligger mitt i byn på en höjd invid byvägarna. Mangårdsbyggnaden från 1936 och lillstugan, båda med verandor, ligger invid ett på gammaldags vis gräsbevuxet gårdstun.*
- *Nedre Köpmans 9:8. Mangårdsbyggnaden är delvis nedriven och ombyggd men genom sin ålder, sin välbevarade södra fasad och sitt sammanhang med Övre Köpmans har byggnaden ändå viss betydelse för miljön.*
- *I norra Södersunda ligger torpet Norrgård 8:5 (Skräddars) från tiden omkring sekelskiftet, med rikt spröjsverk på verandafönstren. Skräddars omges av öppna, enbevuxna, betade marker.*
- *Invid vägen norr om de båda Köpmans står byns midsommarstång, som restes på sin nuvarande plats 1923.*

Värdering *Byn med de ovan beskrivna gårdsmiljöer som de värdefullaste inslagen, de många äldre uthusbyggnaderna, den vindlande landsvägen samt de gamla byvägarna utgör tillsammans med det omgivande odlingslandskapet en kulturhistoriskt betydelsefull enhet. Området ger en god bild av en åländsk jordbruksbygd.*

K 29.1 Vargsunda; Hag-, lövängs-, lund-, betesområde. (29.1)

Område med omväxlande landskapsbild öster och sydost om Vargsundet.

Utmed stranden i norr ett nyligen röjt område med främst högstammig björkskog och hassel. Längre in mot land mycket vackert utformade betesmarker med enar och annan buskvegetation samt insprängda åkrar. Öster om Södergård en hage med ett stort björkbestånd som dragits upp och gallrats flera gånger av ägaren. I områdets södra del ett lund-, lövängsområde, nu delvis betat och röjt.

Invid vattendraget mellan Vargsundet och Saltsjö finns rester av en bro, som förr förband stränderna. Passagen var en del av gångvägen mellan Vargsundet och Västansunda. Bron var uppbyggd av stenbroar och stenkistor med stockar ovanpå och lejdare vid sidorna. Nu återstår endast stenbroarna.

Värdering *Omväxlande landskapsbild. Hela området är välhållt och i användning. Stora insatser har gjorts i form av omfattande röjningar.*

Passagen över vattendraget är ett tänkbart restaureringsobjekt.

K 32.1 Ytterby; Bebyggelse (32.1)

Flertalet mangårdsbyggnader i Ytterby är uppförda under perioden andra hälften av 1800-talet till ca 1920. Endast ett fåtal nybyggda bostadshus, vilka har placerats utanför de gamla gårdstomterna.

Följande äldre miljöer har en välbevarad karaktär:

- *Ollas 7:10. Mangårdsbyggnaden har typiskt läge på en höjd. Den flankeras av lillstuga/lider. Gräsbevuxet gårdstun med fruktträd. Utanför trädgården ligger en smedja. Bakom mangårdsbyggnaden gårdens ria samt en kvarn, som ursprungligen hört till Norrgårds, men som nu har renoverats av Ollas, Norrgårds och Karls, vilka alla haft sina kvarnar på berget. Söder om vägen ladugård av sten och timmer och ett nytt bostadshus.*
- *I nära anslutning till Ollas ligger Karlsgården 5:12 (Karls) från 1906.*
- *Sjöbloms, dagverkstorp på Karls mark. Mellan Karls och Sjöbloms en vacker enbacke.*
- *Stenbacka 1:51 från 1885 med välbevarad exteriör och dito uthusbyggnader.*
- *Gunnbacka 1:21. Torp i utkanten av byn, omgivet av vackra buskmarker.*
- *Storgård 2:17 från 1919 med dominerande läge och utseende.*
- *Mattas 6:11. Mangårdsbyggnaden från 1893 har nyligen genomgått en pietetsfull renovering.*

Värdering *Ovan upptagna äldre bebyggelse har bäst bevarat den tidstypiska karaktären i byn. Tyngdpunkten ligger vid Ollas och Karls, som utgör en representativ grupp där Ollas uppvisar en välbevarad 1800-talskaraktär och Karls är exponent för byggnadsstilen efter sekelskiftet.*

K 34.1 Ödanböle; Bebyggelse, betesmark, åkrar (34.1)

De två gårdarna Norrgårds och Södergårds ligger invid skogsbrynet, ed vackra betesmarker och åkrar mot väster.

- *Norrgård 2:9. Mangårdsbyggnaden uppfördes ca 1870, höjdes och breddades 1891. I salstaket finns schablonmålningar som utförts av Gabriel Jansson från Ingby (död 1912). Äldre uthusbyggnader finns bevarade; lillstuga, ladugård, härbre, källare, lider. Samtliga byggnader i mycket gott skick.*
- *Södergård 1:6 är uppfört på 1880-talet. Också här finns gamla uthusbyggnader; lillstuga, källare, ria och ladugårdslänga i timmer. Stora träd och fruktträdgård.*

Värdering *Byggnadernas exteriörer har mycket väl bevarat det tidstypiska utseendet. De vackra markerna väster om gårdarna fullständiga miljöer.*

K 35.1 Önningeby; By, odlingslandskap, väg (35.1)

Bebyggelsen ligger samlad på en bergsrygg på ömse sidor om den vindlande landsvägen. Nedanför byn mot öster åkermark i tomternas förlängningar.

Mangårdsbyggnaderna är med några få undantag uppförda under tiden början av 1800-talet till 1925. De flesta har under början av detta sekel fått tillskott i form av verandor, nya fönster och ny panelinklädning, vilken utformats med omväxlande liggande och stående spåntade bräder, målade i ljusa oljefärger.

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet härbärgerade byn en konstnärskoloni, "Önningebykolonin".

I byn finns många välbevarade byggnader och gårdsmiljöer:

- *Knutas 7:9. Mangårdsbyggnaden är uppförd 1860 med senare tillkommen panel och veranda. Vagg- och takmålningar finns bevarade på gården. Här finns också äldre uthus; lillstuga sammanbyggd med förrådsbodar i timmer, magasin av sten, källare samt kvarn.*
- *Jonases 9:14 är uppförd 1830, med veranda tillbyggd 1910. Liksom hos Knutas finns sammanbyggda förrådsbodar/lillstuga samt källare och en ladugård i sten och timmer från 1869.*
- *Seffers 6 har en ny mangårdsbyggnad från 1950-talet och en gammal från första hälften av 1800-talet. Den senare har en imposant glasveranda i jugend som tillkom i början av detta sekel. Till Seffers hör en nyrenoverad kvarn samt en timrad sjöbod på det samfällda sjövistet vid Norrviken.*
- *Övre Knapans uppfördes 1805 men har fått sitt nuvarande utseende under detta sekel. Gården har varit frälsehemman.*
- *Högvalla 5:2 i norra byn, troligen från tiden kring sekelskiftet och Råbacka från 1924, som ligger vid åkrarna i östra byn, är goda exempel på välbevarade byggnader på utstickade små fastigheter.*
- *Mangårdsbyggnaderna på Hinders 4:22 och Östra Hinders 4:28 uppfördes på 1800-talet, tillbyggdes och försågs med ny panel 1914. På Östra Hinders finns äldre uthusbyggnader bevarade; lillstuga, ladugård, svinhus och källare.*
- *Södra Bentes 2:34 från 1914 har ett liknande utseende som de båda föregående.*
- *Pellas 8:26 är uppförd 1925. Samtida uthusbyggnader.*
- *På Mattas 3:21 finns en nyrenoverad kvarn.*
- *Mittemot Mattas ligger byns gemensamma mangelbod som senare har använts som förråd för mjölkvagnar.*
- *Byns midsommarstång står vid vägen mellan Jonases och Seffers.*

Värdering *Bebyggelsen i Önningeby är genomgående mycket välbevarad. Mangårdsbyggnaderna har i sina grunddrag en enhetlig karaktär av sent 1800-tal till tidigt 1900-tal.*

Byn är kulturhistoriskt värdefull som helhet, men gruppen Jonases-Knuters-Seffers bör särskilt betonas.

Byvägens sträckning bör behållas.

K 35.2 Önningeby, Näset; Hagmark, bebyggelse, kanal (35.2)

Kulturlandskap norr om Lemströms kanal med insprängda hagmarker av skiftande karaktär från olika tider.

Särskilt tre mindre områden har en välbevarad landskapsbild:

- *Hagmark med al, björk och en nordväst om Södervik. Obruten vy från vägen.*
- *Hagmarker med höga björkar från vägen ner till stränderna väster och nordost om Lemströms pensionat.*
- *Parklandskap med ädla lövträd vid Lemströms kanal.*

Den bäst bevarade äldre bebyggelsen inom området är:

- *Pellas Lemströms 8:3(Lemströms pensionat) från början av 1800-talet. Huset är senare tillbyggt. Mycket välbevarade uthusbyggnader; lillstuga, ladugård, svinhus och källare.*
- *Solhem 3:17 från 1909. Något äldre ladugård.*
- *Näs 3:19 från 1920. Samtida ladugård.*

Övrigt:

- *Lemströms kanal med stenskodda kajer tillkom 1882. Enligt sägnen grävdes kanalen upp första gången av tsar Peter då hans flotta under Stora ofreden var instängd i Lumparn.*
- *Inom området finns stengärdesgårdar och bandfasta gårdesgårdar.*

Värdering, rekommendationer: *Näset är ett mycket vackert område med känsligt läge. För att helhetsintrycket ej ytterligare skall splittras bör eventuell nybebyggelse till karaktären anpassas till traditionell byggnadsstil och inte stänga utsikten mot sjön. De tre ovan nämnda landskapspartierna bör helt skonas från bebyggelse.*

K 35.3 Önningeby; Hagmark, åkrar (35.3)

Gammal betesmark på udden mellan Kalmarviken och Nättelsvik, bevuxen med hög, rakstammig björkskog och en. Al utmed stränderna. Området igenväxande med lövsly och delvis också med gran.

I områdets norra del åkrar. På dessas norra respektive södra sida stengärdesgårdar, varav främst den södra är i gott skick.

Värdering *Mycket tilltalande landskapsbild. Igenväxningen borde dock hejdas. Den vackra karaktären kunde upprätthållas genom bete och viss röjning. Ytterligare sommarstugebebyggelse borde undvikas.*

K 37.1 Överby, Grönbacka; Skola (37.1)

Folkskola uppförd 1928. Byggnaden har en arbetad arkitektur med traditionellt formspråk och omsorgsfullt utformade detaljer.

Värdering *Välhållen och vacker byggnad. Representativt exempel på landsbygdsskola.*

2.8.1. Skyddsvärd vägmiljö

K 2.3 Björsby/Jomalaby/Överby/Önningeby/Västerkalmare; Landsvägsmiljö (2.3)

Landsvägen som går från Ämnäs å genom Björsby, Jomalaby, Överby och vidare genom Önningeby respektive Österkalmare och Västerkalmare fram till Lemlandsvägen.

Värdering *Vägen får anses vara den längsta sammanhängande sträckan i Jomala, som till största delen bevarat karaktären av gammal landsväg. Genom att den ligger vid sidan av de stora allfartsvägarna och har låg trafikintensitet, torde ett bevarande av sträckningen, utan uträtning eller breddning, vara möjlig.*

Sträckan uppvisar en mängd representativa kulturmiljöer med omväxlande landskapsbild och välbevarad byggnadskultur.

2.9. SPECIALOMRÅDE (SO)

SO 1 Område i behov av inventering

Inom området finns många växt platser för guckusko och flugblomster. Samtliga växtplatser är inte identifierade och området bör därför inventeras innan markanvändningen ändras.

2.10. KOMMUNALTEKNIK

2.10.1. Avloppsledning

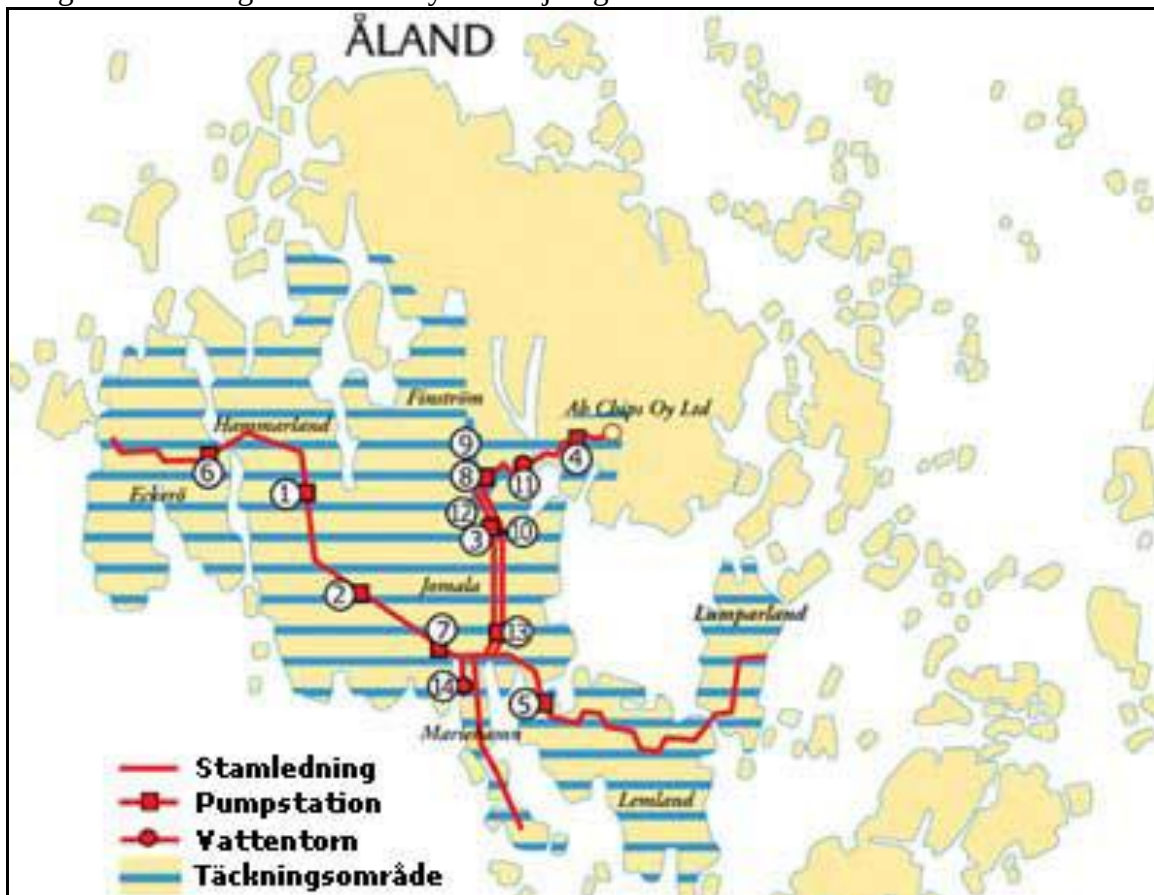
På kartan har endast visats huvudledning för avloppsvatten (markerat a på kartan). Huvudledningen är en tryckledning för avlopp som byggts från Sund genom Finström och Jomala till Mariehamn. Huvudledningen ligger längs med Nya Godbyvägens östra sida. En motsvarande ledning går från Hammarland genom västra Jomala vidare till Mariehamn.

2.10.2. Vattenledning

Ålands Vatten Ab:s ledningsnät kan delas upp i två olika delar. Dels råvattenledning (markerat rv på kartan) från Markusböle pumpstation till Dalkarby vattenverk och dels renvattenledningar från Dalkarby vattenverk ut till de kommuner som är delägare i bolaget.

Två huvudledningar går från vattenverket söderut till Mariehamn, en huvudledning går norrut genom Jomala till Finström och vidare till Saltvik. En huvudledning går västerut genom Jomala till Hammarland och vidare till Eckerö. En huvudledning går österut genom Jomala till Lemland och vidare till Lumparland. Distributionsområdet omfattar ca 75 % av fasta Åland och kan om efterfrågan finns, utökas till att omfatta hela fasta Åland.

Längs med ledningsnätet finns tryckförhöjningsstationer och mätstationer.

Ålands Vattens Ab:s karta över täckningsområde (<http://www.vatten.aland.fi/>).

2.10.3. Elledning

Befintliga elledningar är inritade i kommunöversikten. Elledningsgatorna är inte redovisade men ledningsägaren, stamnätbolaget Kraftnät Åland Ab, har för sina ledningar rätt till ledningsgatorna för vilka markägarna erhållit ersättning. Den aktuella ledningsrätten inskränker markägarnas nuvarande och framtida markanvändning och binder även vid ett ägarbyte den nya markägaren.

3. SLUTSATSER

Denna beskrivning och tillhörande karta med beteckningar är avsedd att användas av fastighetsägarna som underlag för beslut om byggande eller andra åtgärder inom kommunen och som information till nya invånare. Den ska också tjäna som underlag för byggnadstekniska nämnden vid prövning av byggnadslovsärenden samt som vägledning för beslut i plan- och byggfrågor

Rev. enl. kommunfullmäktiges beslut den 14 april 2015.
Jomala ~~den 27 februari 2015.~~

Åsa Mattsson
planerare